

Anton Pavlovič Čehov

Galeb

Komedija u četiri čina

Prevod: Kiril Taranovski

Naslov originala: ЧАЙКА

LICA:

IRINA NIKOLAJEVNA ARKADINA, po mužu Trepljeva, glumica

KONSTANTIN GAVRILOVIČ TREPLJEV, njen sin, mladić

PETAR NIKOLAJEVIČ SORIN, njen brat

NINA MIHAILOVNA ZAREČNA, mlada devojka, kći bogatog posednika

ILIJA AFANASIJEVIČ ŠAMRAJEV, bivši poručnik, upravnik kod Sorina

POLINA ANDREJEVNA, njegova žena

MAŠA, njegova kći

BORIS ALEKSEJEVIČ TRIGORIN, književnik

JEVGENIJE ALEKSEJEVIČ DORN, lekar

SEMJON SEMJONOVIČ MEDVEDENKO, učitelj

JAKOV, radnik

KUVAR

SOBARICA

Radnja se događa na imanju Sorina. Između trećeg i četvrtog čina prolaze dve godine.

PRVI ČIN

Jedan deo parka na Sorinovom imanju. Široka aleja koja vodi pravo od gledališta u dubinu parka prema jezeru; ona je pregrađena pozornicom, na brzu ruku napravljenom za amatersku predstavu, tako da se jezero uopšte ne vidi. Levo i desno od pozornice žbunje. Nekoliko stolica, stočić. Tek što je sunce zašlo. Na pozornici iza spuštene zavese Jakov i drugi radnici; čuje se kašalj i lupa. Maša i Medvedenko dolaze s leve strane, vraćaju se iz šetnje.

MEDVEDENKO: Zašto vi uvek nosite crne haljine?

MAŠA: To je crnina za mojim životom. Ja sam nesrećna.

MEDVEDENKO: Zašto? (Razmišlja) Ne shvatam... Vi ste zdravi, otac vam, istina, nije bogat, ali je dosta imućan. Ja živim mnogo teže od vas. Dobijam samo dvadeset tri rublje mesečno, a još mi oduzimaju od toga u penzioni fond, pa ipak ne nosim crninu. (Seda.)

MAŠA: Nije u pitanju novac. I siromah može biti srećan.

MEDVEDENKO: U teoriji, a u praksi to izgleda ovako: ja, mati, dve sestre i brat, a plata iznosi samo dvadeset tri rublje. Jesti i piti moramo! Čaj i šećer nam je potreban! Duvan potreban! Hajde sad, iziđi na kraj.

MAŠA (gleda pozornicu): Skoro će početi predstava.

MEDVEDENKO: Da. Igraće Zarečna, a komad je napisao Konstantin Gavrilovič. Oni su zaljubljeni jedno u drugo i danas će se njihove duše spojiti u težnji da zajedno stvore jednu umetničku sliku. A moja duša nema dodirnih tačaka s vašom. Ja volim vas, ne mogu od čežnje da ostanem kod kuće, svaki dan prelazim pešice šest vrsta ovamo i šest natrag i nailazim samo na ravnodušnost s vaše strane. To je razumljivo. Ja nemam sredstava, porodica mi je velika... Ko bi se udao za čoveka koji ni sam nema šta da jede?

MAŠA: Gluposti. (Šmrče burmut) Vaša me ljubav dira, ali ja ne mogu da vam je uzvratim, eto to je sve. (Pruž a mu burmuticu.) Poslužite se.

MEDVEDENKO: Hvala, neću.

Pauza.

MAŠA: Zapara je, svakako će noćas biti oluje. Vi samo filozofirate ili govorite o novcu. Po vašem mišljenju nema veće nesreće od sirotinje, a ja držim da je hiljadu puta bolje nositi rite i mučiti se nego... Uostalom, vi to ne možete razumeti...

S desne strane ulaze Sorin i Trepljev.

SORIN (poštapajući se): Meni je, brate, u selu nekako nelagodno; sasvim razumljivo, ja se nikad neću navići na selo. Sinoć sam legao u deset, a jutros sam se probudio u devet; imao sam osećaj kao da mi se od dugog spavanja mozak zalepio za lobanju, i uvek tako. (Smeje se) A posle ručka sam opet nehotice zaspao, sad se vučem kao isprebijan, ovo je neizdržljivo na kraju krajeva...

TREPLJEV: Imaš pravo, ti treba da živiš u gradu. (Spazivši Mašu i Medvedenka) Gospodo, kad bude vreme, bićete pozvani, sad nemojte ovde sedeti. Idite, molim vas.

SORIN (Maši): Marija Ilinišna, budite dobri, zamolite vašeg oca da naredi da se odveže pseto, inače po celu noć urla. Sestra opet cele noći nije oka sklopila.

MAŠA: Recite to sami mom ocu, ja neću. Oslobodite me toga, molim vas. (Medvedenku.) Hajdemo!

MEDVEDENKO (Trepljevu): Javite nam kad bude vreme. Oboje odlaze.

SORIN: Znači da će opet cele noći urlati pseto. Ala je to čudno, nikad u selu nisam živeo po svom ćefu. Uzmem tako dvadeset osam dana odsustva i dođem ovamo da se odmorim, kad ono - odmah me salete raznim glupostima, tako da već prvog dana dobijem volju da pobegnem. (Smeje se) Uvek sam s najvećim zadovoljstvom odlazio odavde... E, sad sam u penziji; nemam kud na kraju krajeva. Hteo ne hteo - moram da živim ovde...

JAKOV (Trepljevu): Konstantine Gavriloviču, mi idemo da se kupamo.

TREPLJEV: Dobro, samo kroz deset minuta budite na svojim mestima. (Gleda na sat.)

JAKOV: Razumem. (Odlazi.)

TREPLJEV (razgleda pozornicu): Eto ti pozorišta. Zavesa, zatim prva kulisa, još jedna, a dalje prazan prostor. Dekora nema. Pogled na jezero i horizont. Dići ćemo zavesu tačno u pola devet, kad izide mesec.

SORIN: Sjajno.

TREPLJEV: Ako Zarečna zakasni, propašće, naravno, sav efekat. Već bi trebalo da je tu. Otac i maćeha paze na nju, teško joj je da se izvuče iz kuće, kao da živi u tamnici. (Popravlja ujaku mašnu.) Kosa ti je strašno čupava, brada takođe. Treba da se podšišaš...

SORIN (češljajući bradu): To je tragedija mog života. U mladosti sam izgledao kao drevna pijanica. Mene nisu nikad volele žene. (Sedajući) Zašto je sestra neraspložena?

TREPLJEV: Zašto? Dosađuje se. (Seda pored njega.) Ljubomorna je. Ona je i protiv mene, i protiv predstave i protiv mog komada, zato što ne igra ona, nego Zarečna. Ona i ne poznaje moj komad, a već ga mrzi.

SORIN (smeje se): Šta ti pada na pamet...

TREPLJEV: Krivo joj je što će na ovoj maloj pozornici imati uspeha Zarečna, a ne ona. (Pogledavši na sat.) Moja mati je psihološki unikum; ona je neosporno darovita i pametna žena, u stanju je da plače nad knjigom, može da ti izrecituje napamet celog Njekrasova, neguje bolesnike kao anđeo; ali samo pokušaj da pohvališ pred njom Eleonoru Duze! Ohoho! Treba hvaliti samo nju, treba pisati samo o njoj, drati se, oduševljavati se njenom neobičnom igrom u „La dame aux camélias” ili u „Pijanstvu života”, ali pošto ovde, u selu, nema tog narkotika,

ona se dosađuje i ljuti se, svi smo mi - njeni neprijatelji, svi smo krivi. Osim toga, ona je sujeverna, hvata je strah od tri sveće, od trinaestog u mesecu. Ona je škrtica. Ona ima u Odesi, u banci, sedamdeset hiljada - ja to pouzdano znam. A ako zatražiš od nje nešto na zajam, počće da plače.

SORIN: Ti si uobrazio da se tvoj komad ne dopada majci i već se uzbuđuješ, to je sve. Umiri se, mati te obožava.

TREPLJEV (kidajući latice cveta): Voli - ne voli, voli - ne voli, voli - ne voli. (Smeje se) Vidiš, moja me mati ne voli. Pa naravno. Ona je željna života, hoće da voli, da nosi svetle bluže, a meni je već dvadeset pet godina i ja je stalno podsećam da više nije mlada. Kad mene nema, njoj je samo trideset dve godine; kad sam ja pored nje, njoj je četrdeset tri - i zato me mrzi. Ona zna takođe da ja ne priznajem pozorište. Ona voli pozorište, njoj se čini da ona tu služi čovečanstvu, svetoj umetnosti, a po mom mišljenju savremeno pozorište je - šablon, predrasuda. Kad se diže zavesa i pri večernjoj svetlosti, u sobi sa tri zida, ovi veliki talenti, sveštenici svete umetnosti, prikazuju kako ljudi jedu, piju, vole, hodaju, nose svoje kapute; kad se iz trivijalnih scena i fraza trude da izvuku moral - mali moral, jednostavan, koristan u domaćem životu; kad mi u hiljadu varijacija iznose uvek jedno te isto, jedno te isto, jedno te isto - onda ja bežim, bežim kao što je bežao Mopasan od Ajfelove kule koja mu je pritiskivala mozak svojom trivijalnošću.

SORIN: Bez pozorišta se ne može.

TREPLJEV: Potrebne su nove forme. Nove forme su potrebne, a ako ih nema - onda ništa ne treba. (Gleda na sat) Ja volim majku, jako je volim; ona vodi neuredan život, većito ugađa onom novelistu, njeno se ime stalno povlači po

novinama - i mene to zamara. A ponekad iz mene progovara egoizam običnog smrtnika, dođe mi žao što je moja mati poznata glumica; onda mi se čini: da je ona obična žena, ja bih bio srećniji. Ujko, šta može biti očajnije i gluplje od ove situacije: skupe se kod nje u gostima neki put same veličine, glumci i pisci, a među njima samo ja nisam ništa, i oni me toleriraju samo zato što sam njen sin. Ko sam ja? Šta sam ja? Napustio sam univerzitet u trećoj godini studija iz razloga koji, kao što se kaže, ne zavise od redakcije, ni po čemu se ne ističem, što se tiče novaca - nemam ni prebijene pare, a u ispravama mi stoji da sam građanin iz Kijeva. Moj otac nije bio plemić, bio je prost građanin, ma da je i on bio poznati glumac. Elem, kada mi u njenom salonu svi ti glumci i književnici ponekad ukažu svoju milostivu pažnju, meni se čini da oni odmeravaju očima koliko sam ništa van - i ja pogađam njihove misli i patim od poniženja...

SORIN: Nego, reci mi ti kakav je čovek taj novelist? Nikako da ga shvatim. On samo ćuti.

TREPLJEV: On je pametan čovek, jednostavan, znaš, malo melanholičan. Vrlo je pošten. Četrdeset godina još neće skoro navršiti, a već je slavan i sit do guše... Što se tiče njegovih pripovedaka... ne znam šta da ti kažem... Simpatično, darovito... ali... posle Tolstoja ili Zole neće ti pasti na pamet da čitaš Trigorina.

SORIN: A ja, brate, volim književnike. Nekad sam strasno želeo dve stvari: hteo sam da se oženim i hteo sam da postanem književnik, ali ni jedno ni drugo mi nije pošlo za rukom. Da. Prijatno je biti i mali književnik, na kraju krajeva.

TREPLJEV (osluškuje): Čujem korake... (Zagrli ujaka) Ja bez nje ne mogu da živim... Čak je i zvuk njenih koraka divan... Ja sam neizmerno srećan. (Brzo polazi u susret Nini Zarečnoj koja ulazi.) Čarobnice, čežnjo moja...

NINA (uzbuđeno): Nisam zakasnila? Je l' te da nisam zakasnila?...

TREPLJEV (ljubeći joj ruke): Ne, ne, ne...

NINA: Celog dana sam se brinula, bilo me je strah! Bojala sam se da me otac neće pustiti... Ali sad je on otišao s maćehom. Nebo se crveni, već počinje da izlazi mesec, a ja teram konja, teram... (Smeje se) Ali sam zadovoljna. (Čvrsto steže Sorinu ruku.)

SORIN (smeje se): Okice su, izgleda, uplakane... He-he! Ne valja!

NINA: To je samo onako... Vidite kako teško dišem. Za pola sata moram da se vratim, treba požuriti. Moram, moram, nemojte me zadržavati. Otac ne zna da sam ovde.

TREPLJEV: Zbilja, vreme je već da počnemo. Treba pozvati sve.

SORIN: Idem ja. Sad ću. (Polazi na desnu stranu peva) „U Francusku dva grenadira...” (Okreće se)

Jednom sam tako zapevao, kad mi neki zamenik državnog tužioca reče: „Vi, vaše prevashodstvo, imate jak glas...” Zatim malo promisli i dodade: „Ali... Neprijatan.” (Smeje se i odlazi.)

NINA: Otac i njegova žena ne puštaju me ovamo. Kažu da je ovde boemska atmosfera... plaše se da ne odem u glumice... A mene privlači ovo jezero, kao galeba... Moje je srce ispunjeno vama. (Okreće se)

TREPLJEV: Sami smo.

NINA: Čini mi se da nekog ima tamo...

TREPLJEV: Nema nikog. (Poljubac)

NINA: Koje je ovo drvo?

TREPLJEV: Brest.

NINA: Zašto je tako crno?

TREPLJEV: Već je več, svi predmeti postaju crni. Nemojte otići rano, preklinjem vas.

NINA: Nemoguće.

TREPLJEV: A ako ja dođem kod vas, Nina? Ja ću cele noći stajati u bašti i gledati u vaš prozor.

NINA: Nemojte, primetiće vas čuvar. Trezor još nije naučio na vas, lajaće.

TREPLJEV: Ja vas volim.

NINA: Pst...

TREPLJEV (čuje korake): Ko je? Jeste li vi, Jakove?

JAKOV (iza zavese): Mi smo.

TREPLJEV: Idite na svoja mesta. Vreme je. Da li izlazi mesec?

JAKOV: Izlazi.

TREPLJEV: Imate li špiritusa? Imate sumpora? Kada se pojave crvene oči treba da miriše na sumpor. (Nini) Idite, tamo je sve spremno. Jeste li uzbuđeni?...

NINA: Da, veoma. Vaša mama - kako tako, nje se ne bojim, ali kod vas je Trigorin... Mene je strah i sramota da igram pred njim... Poznati pisac... Je li mlad?

TREPLJEV: Jeste.

NINA: Kako su mu divne priče.

TREPLJEV (hladno): Ne znam, nisam ih čitao.

NINA: Teško je igrati u vašem komadu. U njemu nema živih lica.

TREPLJEV: Živa lica! Život ne treba prikazivati onakvim kakav je, nego onakvim kakav treba da bude, kakav se javlja u snovima.

NINA: U vašem komadu je malo radnje, samo deklamacija. A u komadu, po mom mišljenju, svakako mora da bude i ljubavi.

Oboje odlaze na pozornicu. Ulaze Polina Andrejevna i Dorn.

POLINA ANDREJEVNA: Oseća se vlaga. Vratite se, obucite kaljače.

DORN: Meni je vrućina.

POLINA ANDREJEVNA: Vi se ne čuvate. To je kod vas inat. Vi ste lekar i odlično znate koliko je štetan vlažan vazduh, ali želite da ja patim: za inat ste ostali celo večer na terasi...

DORN (pevuši): „Ne reci mi da mladost minu ludo...”

POLINA ANDREJEVNA: Vas je toliko zaneo razgovor s Irinom Nikolajevnom da niste primetili kako je hladno. Priznajte - ona vam se sviđa...

DORN: Meni je pedeset pet godina.

POLINA ANDREJEVNA: To je sitnica, za muškarca to nije starost. Vi ste se sjajno sačuvali i još se sviđate ženama.

DORN: Šta onda upravo hoćete?

POLINA ANDREJEVNA: Pred glumicom svi ste vi spremni da padnete na kolena. Svi!

DORN (pevuši): „Ja pred tobom opet...” Ako društvo voli glumce i ima prema njima drukčiji stav nego, na primer, prema trgovcima - to je u prirodi stvari. To je idealizam.

POLINA ANDREJEVNA: Žene su se uvek zaljubljivale u vas i vešale vam se oko vrata. Je li to idealizam?

DORN (slegne ramenima): Pa... U odnosima žena prema meni bilo je mnogo lepoga. Mene su žene poglavito volele kao odličnog lekara. Pre deset petnaest godina, sećate se, u celoj guberniji ja sam bio jedini pristojan ginekolog. Osim toga, ja sam uvek bio pošten čovek.

POLINA ANDREJEVNA (hvata ga za ruku): Dragi moj!

DORN: Lakše. Neko dolazi.

Ulaze: Arkadina ispod ruke sa Sorinom, Trigorin, Šamrajev, Medvedenko i Maša.

ŠAMRAJEV: 1873. godine u Poltavi na vašaru ona je izvanredno igrala. Divota! Božanstveno je igrala! Zna li još, možda, gde je sad komičar Čadin, Pavle Semjonovič? U ulozi Raspljujeva bio je jedinstven, bolji od Sadovskog, kunem vam se, draga gospođo. Gde je sad on?

ARKADINA: Vi me pitate o nekakvim prepotopskim... Otkud ja znam! (Seda.)

ŠAMRAJEV (uzdah): Pavle Čadin! Takvih više nema! Srozalo se pozorište, Irina Nikolajevna! Nekad su bili snažni hrastovi, a sad vidimo samo panjeve.

DORN: Velikih talenata sad ima malo, to je istina, ali je prosečan glumac sada mnogo bolji.

ŠAMRAJEV: Ne bih se mogao s vama složiti. Uostalom, to je stvar ukusa. De gustibus aut bene, aut nihil.

Trepljev izlazi iza pozornice.

ARKADINA (sinu): Moj dragi sine, kad će da počne?

TREPLJEV: Za jedan minut. Molim vas da budete strpljivi.

ARKADINA (deklamuje iz Hamleta):

„O, sine moj! Ti moje oči mojoj duši svraćaš,
Gde vidim tako mrke, crne mrlje
Što nikad boju izgubiti neće.”

TREPLJEV (iz Hamleta):

„O zašto si utonula u razvrat
I ljubav tražila u postelji zločinca.”
Iza zavese čuje se rog.

Gospodo, početak! Molim vas! Pauza. Ja počinjem. (Udara štapićem i govori glasno.) O, vi, dostojanstvene stare seni koje lebdite u noći nad ovim jezerom, uspavajte nas i neka usnimo ono što će biti kroz dvesta hiljada godina.

SORIN: Kroz dvesta hiljada godina ništa neće biti.

TREPLJEV: Pa dobro, neka nam prikažu to ništa.

ARKADINA: Neka. Mi spavamo.

Diže se zavesa; pogled na jezero; mesec nad horizontom, njegov odsjaj u vodi; na velikom kamenu sedi Nina Zarečna, sva u belom.

NINA: Ljudi, lavovi, orlovi i jarebice, rogati jeleni, plovke, pauci, neme ribe koje su obitavale u vodi, morske zvezde i oni koji se nisu mogli okom sagledati - jednom rečju, svi životi, svi životi, svi životi, prešavši svoj tužni krug, ugasili su se... Prohujale su hiljade vekova otkako na zemlji nema nijednog živog bića, i ovaj jadni mesec uzalud pali svoj fenjer. Na livadi se više ne bude kričući ždrali, a hruštevi se više ne čuju u lipovim šumicama. Hladno, hladno, hladno. Prazno, prazno, prazno. Jezivo, jezivo, jezivo. (Pauza) Tela živih bića nestala su u prahu i večna materija pretvorila ih je u kamenje, u vodu, u oblake, a sve duše slile su se u jednu. Duša celog sveta - to sam ja... ja... U meni je duša Aleksandra Makedonskog, i Cezara, i Šekspira, i Napoleona i poslednje pijavice. U meni se svest svih ljudi slila s instinktima životinja i ja pamtim sve, sve, sve - i svaki život u sebi preživljujem ponovo.

Pojavljuje se barska svetlost.

ARKADINA (tiho): To je nešto dekadentno.

TREPLJEV (preklinjući i prekorno): Mama!

NINA: Ja sam sama. Jedanput u sto godina otvaram usta i govorim, i moj glas tužno odjekuje u ovoj pustoši i niko me ne čuje... Ni vi me, blede svetlosti, ne čujete... Pred zoru vas rađa smradna močvara i vi lutate do zore, ali bez misli, bez volje, bez treperenja života. U strahu da se u vama ne pojavi život - otac večne materije, đavo, svakog trenutka vrši u vama, kao i u kamenju i u vodi, izmenu atoma i vi se neprekidno menjate. U celoj vasioni ostaje stalan i nepromenljiv samo duh. (Pauza) Kao sužanj, bačen u prazni duboki bunar, ja ne znam gde sam i šta me čeka. Za mene nije tajna samo to da mi je suđeno da pobedim u upornoj, žestokoj borbi sa đavolom, načelom materijalnih snaga, da će se posle toga materija i duh sliti u divnoj harmoniji i da će onda nastupiti

carstvo vasijske volje. Ali to će biti samo onda kada se malo pomalo, posle dugog, dugog niza hiljadugodišta, i mesec, i sjajni Sirijus i zemlja pretvore u prah... A donde - užas, užas... (Pauza; na pozadini jezera pojavljuju se dve crvene tačke.) Eno, približava se moj moćni protivnik, đavo. Ja vidim njegove strašne, purpurne oči...

ARKADINA: Miriše na sumpor. Da li to tako mora da bude?

TREPLJEV: Da.

ARKADINA (smeje se): Priznajem, to je efekat.

TREPLJEV: Mama!

NINA: Njemu je dosadno bez čoveka...

POLINA ANDREJEVNA (Dornu): Skinuli ste šešir. Metnite ga na glavu, nazepšćete.

ARKADINA: Doktor je skinuo šešir pred đavolom, ocem večne materije.

TREPLJEV (plane, glasno): Pretstava je završena! Dosta! Zavesa!

ARKADINA: Zašto se ljutiš?

TREPLJEV: Dosta! Zavesa! Spuštaj zavesu! (Lupne nogom.) Zavesa! (Zavesa pada) Oprostite! Ja sam izgubio iz vida da samo mali broj izabranih ima pravo da piše komade i igra na pozornici. Ja sam narušio monopol... Meni... ja... (Hoće

još nešto da kaže, ali samo odmahne rukom i ode.)

ARKADINA: Šta mu je?

SORIN: Irina, ne sme se tako, draga moja, postupati s ambicioznim mladićem.

ARKADINA: Šta sam mu ja rekla?

SORIN: Ti si ga uvredila.

ARKADINA: On je sam rekao da je to šala i ja sam primila njegov komad kao šalu.

SORIN: Pa ipak...

ARKADINA: Sad je odjednom ispalo da je on napisao genijalno delo! Ta šta kažete! Znači da je priredio ovu predstavu i zasmrdeo vazduh sumporom ne radi šale, nego da napravi demonstraciju. Hteo je da nas pouči kako treba pisati i šta treba igrati. Najzad, to već postaje dosadno. Ovi stalni ispadi protiv mene i neprestana zajedanja svakom bi dodijali! Kapriciozni, ambiciozni dečak!

SORIN: On je želeo da ti priredi zadovoljstvo!

ARKADINA: Je li? A što onda nije izabrao neki običan komad, nego nas je naterao da slušamo ovo dekadentno buncanje? Šale radi ja sam spremna da slušam i buncanje, ali ovde se ispoljavaju pretenzije na nove forme, na novu eru u umetnosti. A po mom mišljenju, nema tu nikakvih novih formi, prosto je u pitanju njegova rđava narav.

TRIGORIN: Svako piše onako kako hoće i kako može.

ARKADINA: Neka on piše kako hoće i kako može, samo neka mene ostavi na miru.

DORN: Jupitere, ti se ljutiš...

ARKADINA: Ja nisam Jupiter, nego žena. (Pali cigaretu) Ja se ne ljutim, samo mi je krivo što jedan mladić tako dosadno provodi vreme. Ja nisam htela da ga uvredim.

MEDVEDENKO: Niko nema osnova da odvajaju duh od materije, jer je sam taj duh, verovatno, skup materijalnih atoma. (Živo, Trigorinu.) Nego znate, kad bi neko prikazao na pozornici kako živimo mi, učitelji! Teško, teško živimo!

ARKADINA: Sve je to tačno, samo nećemo više da razgovaramo ni o pozorišnim komadima ni o atomima. Veče je tako lepo. Čujete li, gospodo, pesmu? (Osluškuju) Kako lepo pevaju!

POLINA ANDREJEVNA: Na onoj obali.

Pauza.

ARKADINA (Trigorinu): Sedite pored mene. Pre jedno deset-petnaest godina, ovde, na jezeru, muzika i pesma čula se neprekidno skoro celu noć. Ovde na obali ima šest plemićkih imanja. Sećam se - smeh, graja, pucnjava, i ljubavi, ljubavi... Jeune premier i idol svih tih imanja bio je onda, da vam ga predstavim (pokazuje glavom na Dorna), Doktor Jevgenije Sergejevič. I sad je on divan, ali je onda bio neodoljiv. Ipak, mene počinje da grize savest. Zašto sam uvredila

mog sirotog dečka? Nemam mira. (Glasno) Kosta! Sine! Kosta!

MAŠA: Idem ja da ga potražim.

ARKADINA: Idite, draga moja.

MAŠA (polazi na levu stranu): Konstantine Gavriloviču! Ohoj! (Odlazi.)

NINA (izlazi iza pozornice): Izgleda da se predstava neće nastaviti, ja mogu da iziđem. Dobro veče!

Ljubi se s Arkadinom i Polinom Andrejevnom.

SORIN: Bravo! Bravo!

ARKADINA: Bravo! Bravo! Mi smo uživali. S takvom spoljašnošću, s takvim divnim glasom ne smete, greh je da sedite u selu. Vi sigurno imate dara. Čujete? Vi treba da stupite na pozornicu!

NINA: Ah, to mi je san! (Uzdahne) Ali se taj san nikad neće ostvariti.

ARKADINA: Ko zna? Nego, dopustite da vam predstavim: Trigorin, Boris Aleksejevič.

NINA: Ah, neobično se radujem... (Zbunivši se.) Ja uvek čitam vaša dela...

ARKADINA (nateravši je da sedne pored nje): Šta ste se zbunili, draga moja. On je slavan čovek, ali ima jednostavnu dušu. Pogledajte, i on se zbunio.

DORN: Mislim da već možemo dići zavesu, ovako je nekako jezivo.

ŠAMRAJEV (glasno): Jakove, digni, brate, zavesu!

Zavesa se diže.

NINA (Trigorinu): Je li te da je čudnovat ovaj smrad?

TRIGORIN: Ja nisam ništa razumeo. Uostalom, gledao sam sa zadovoljstvom. Vi ste tako iskreno igrali. I dekor je bio divan. (Pauza) Sigurno u ovom jezeru ima dosta riba.

NINA: Da.

TRIGORIN: Ja volim da pecam. Za mene nema većeg uživanja nego da sedim pred veče na obali i piljim u plovak.

NINA: A ja mislim da za onog ko je iskusio uživanje koje pruža stvaralaštvo - nikakva druga uživanja ne postoje.

ARKADINA (smejući se): Ne govorite tako. Kad mu napravite kompliment, on se odmah izgubi.

ŠAMRAJEV: Sećam se, u Moskvi, u operi, čuveni Silva je uhvatio donje ce. A te večeri, kao za pakost, sedeo je na galeriji jedan bas iz sinodskog hora, i odjednom, možete zamisliti naše krajnje iznenađenje, odjednom čujemo sa galerije: „Bravo, Silva!” - za čitavu oktavu niže... Evo ovako. (Iz basa) Bravo, Silva... Pozorište je prosto zamrlo...

Pauza.

DORN: Tihi anđeo je proleteo. Tako se kod nas kaže kad svi začute.

NINA: Meni je vreme. Zbogom.

ARKADINA: Kuda? Kuda tako rano? Mi vas nećemo pustiti.

NINA: Čeka me otac.

ARKADINA: Ala je on neki... (Ljube se) Pa, šta da se radi! Žao nam je što idete.

NINA: Kad bi ste znali kako mi je teško da odem!

ARKADINA: Treba da vas neko isprati, dete moje!

NINA (uplašeno): O, ne, ne!

SORIN (preklinjući): Ostanite!

NINA: Ne mogu, Petre Nikolajeviču.

SORIN: Ostanite još bar jedan sat. Zaboga, nije to ništa...

NINA (razmislivši, kroz suze): Ne mogu. (Rukuje se i brzo odlazi.)

ARKADINA: U stvari - ovo je vrlo nesrećna devojka. Kažu da je njena pokojna mati ostavila mužu celo svoje ogromno imanje, sve do poslednje pare, i sada ova devojka nema ništa, jer je njen otac već zaveštao sve svojoj drugoj ženi. To je

strašno.

DORN: Jeste, njen tatica je prilična stoka, mora mu se odati puno priznanje.

SORIN (trlja ozeble prste): Hajdemo, gospodo, i mi, već je prilično vlažno. Bole me noge.

ARKADINA: One su ti kao od drveta, jedva se miču. Pa dobro, hajdemo, zlosrećni starče. (Uzima ga pod ruku.)

ŠAMRAJEV (nudeći ruku ženi): Madam?

SORIN: Čujem kako urla pseto. (Šamrajevu) Budite dobri, Ilija Afanasijeviču, naredite da ga odvežu.

ŠAMRAJEV: Nemoguće, Petre Nikolajeviču, bojim se da se lopovi ne uvuku u ambar. Tamo mi stoji proso. (Medvedenku, koji ide pored njega.) Da, za čitavu oktavu niže: „Bravo, Silva!” I nije neki pevač, nego običan sinodski horista.

MEDVEDENKO: A koliku platu ima sinodski horista?

Svi odlaze, osim Dorna.

DORN (sam): Ne znam, možda se ja ništa ne razumem ili sam pomerio pameću, ali meni se komad svideo. U njemu ima nešto. Kad je ova devojka govorila o samoći, i docnije, kad su se pojavile crvene oči đavola, meni su od uzbuđenja drhtale ruke. Sveže, naivno... Eno, izgleda, dolazi on. Hteo bih da mu kažem nešto lepo.

TREPLJEV (ulazi): Svi su već otišli.

DORN: Ja sam ovde.

TREPLJEV: Mene po celom parku traži Mašenjka. Nesnosno stvaranje.

DORN: Konstantine Gavriloviču, meni se vaš komad neobično svideo... Nekako je čudnovat i nisam čuo kraj, ali ipak je ostavio snažan utisak na mene. Vi ste darovit čovek, vi treba da nastavite. (Trepljev mu čvrsto steže ruku i naglo ga zagrli.) Uf, kako ste nervozni. Suze u očima... Znae šta bih hteo da vam kažem? Vi ste uzeli siže iz oblasti apstraktnih ideja. To je dobro, zato što umetničko delo apsolutno mora izražavati neku veliku misao. Lepo je samo ono što je ozbiljno. Kako ste bleđi!

TREPLJEV: Vi velite - da nastavim?

DORN: Da... Ali prikazujte samo ono što je važno i večno. Vi znate da sam ja proživio život zanimljivo, s ukusom, ja sam zadovoljan, ali da sam imao prilike da iskusim onaj duhovni polet koji imaju umetnici u trenucima stvaranja, meni se čini da bih ja prezirao svoju materijalnu ljusku i sve što je toj ljusci svojstveno i bežao bih sa zemlje što dalje, u visinu.

TREPLJEV: Oprostite, gde je Zarečna?

DORN: I još nešto. Delo mora imati jasnu, određenu misao. Vi morate znati zašto pišete, jer, inače, ako krenete tim živopisnim putem bez određenog cilja, vi ćete zalutati i vaš talenat će vas upropastiti.

TREPLJEV (nestrpljivo): Gde je Zarečna?

DORN: Ona je otišla kući.

TREPLJEV (očajno): Šta sad da radim? Ja želim da je vidim... Moram da je vidim... Poći ću do nje.

Ulazi Maša.

DORN (Trepljevu): Umirite se, prijatelju.

TREPLJEV: Ipak idem. Moram da odem.

MAŠA: Idite kući, Konstantine Gavriloviču. Čeka vas vaša mama. Ona se brine.

TREPLJEV: Recite joj da sam otišao. I molim vas sve, ostavite me na miru!
Ostavite me! Ne idite svud za mnom!

DORN: De, de, de, dragi moj.... ne smete tako... Ružno je to...

TREPLJEV (kroz suze): Zbogom, doktore. Hvala vam... (Odlazi)

DORN (uzdiše): Mladost, mladost!

MAŠA: Kad čovek nema šta da kaže, onda obično govori: mladost, mladost...
(Šmrče burmut.)

DORN (oduzima joj burmuticu i baca je u žbunje): To je ružno. (Pauza) U kući, čini mi se, neko svira. Treba da idem tamo.

MAŠA: Čekajte.

DORN: Šta hoćete?

MAŠA: Još jednom hoću da vam kažem... Hoću da porazgovaram... (Uzbuđeno)
Ja ne volim svog oca, ali prema vama osećam simpatije. Ne znam zašto, ali
svom dušom osećam da ste mi bliski... Pomozite mi. Pomozite mi ili ću učiniti
glupost, za inat ću upropastiti svoj život... Ne mogu više...

DORN: Kako? Kako da vam pomognem?

MAŠA: Ja patim. Niko, niko ne zna koliko patim! (Spušta mu glavu na grudi,
tiho.) Ja volim Konstantina.

DORN: Kako su svi nervozni! Kako su svi nervozni! I koliko ljubavi... O,
začarano jezero! (Nežno) Ali šta ja mogu, dete moje? Šta? Šta?

Zavesa

DRUGI ČIN

Teren za krocket. U dubini, s desne strane, kuća sa velikom terasom, s leve strane se vidi jezero na kome blešti odsjaj od sunca. Leje sa cvećem. Podne. Vrućina. Pored terena, u hladu stare lipe, sede na klupi Arkadina, Dorn i Maša. Dorn na kolenima drži otvorenu knjigu.

ARKADINA (Maši): Ustanite. (Obe ustaju) Stanite pored mene. Vama je dvadeset i dve godine, a meni je skoro dvaput više. Jevgenije Sergejeviču, ko je mlađi od nas dve?

DORN: Naravno - vi.

ARKADINA: Eto vidite... A zašto? Zato što ja radim, ja osećam, ja sam stalno u pokretu, a vi samo sedite na jednom mestu, ne živite... Moje je pravilo: da ne mislim o budućnosti. Ja nikad ne mislim ni na starost ni na smrt. Što mora da bude, to se ne može izbeći.

MAŠA: A ja se osećam kao da sam se već odavno rodila, svoj život vučem za sobom kao beskonačni šlep... I često nemam nikakve volje da živim. (Seda) Naravno, sve su to sitnice. Treba se prodrmati, zbaciti sa sebe sve to.

DORN (pevuši): „Lepi cvetići moji, zbor'te sad vi...”

ARKADINA: Osim toga, ja sam korektna kao Englez. Ja, draga moja, pazim na sebe, kao što se kaže, uvek sam obučena i očešljana comme il faut. Ja da dopustim sebi da iziđem iz kuće, makar samo u baštu, u bluzi ili neočešljana? Nikad. Sačuvala sam se zato što nikad nisam bila aljkava, nisam se zapuštala

kao neki... (Podbočivši se, šeta po terenu) Eto pogledajte - kao devojkica. Mogla bih i petnaestogodišnju da igram.

DORN: Dakle, ja ipak nastavljam. (Uzima knjigu) Stali smo kod brašnara i pacova...

ARKADINA: I pacova. Čitajte. (Seda) Uostalom, dajte meni, ja ću da čitam. Na mene je red. (Uzima knjigu i traži očima.) I pacova... A, evo ga... (Čita) „I, naravno, za ljude iz visokog društva isto tako je opasno da maze književnike i privlače ih u svoje društvo kao što je opasno za brašnara da gaji pacove u svojim ambarima. A međutim ih vole. Dakle, kad žena izabere pisca koga želi da zarobi, ona ga opsega pomoću komplimenata, ljubaznosti i ugađanja...” To je možda tako kod Francuza, kod nas nema ništa od toga, nikakvih programa. Kod nas se žena, obično, pre nego što će zarobiti pisca, sama zaljubi do ušiju, to da znate. Ne treba daleko tražiti, uzmite mene i Trigorina.

Dolazi Sorin, poštapajući se, pored njega Nina; Medvedenko gura za njima praznu fotelju.

SORIN (tonom kojim se govori deci): Je l' te? Radujemo se? Danas smo, najzad, veseli? (Sestri) Imamo prijatnu novost! Otac i maćeha otputovali su u Tver i mi smo sad slobodni čitava tri dana.

NINA (seda pored Arkadine i grli je): Ja sam srećna! Sad pripadam vama.

SORIN (seda u svoju fotelju): Ona je danas lepa.

ARKADINA: Elegantna, interesantna... Zato vas moram pohvaliti. (Ljubi Ninu) Samo ne treba da vas mnogo hvalimo, još ćemo da vas ureknemo. Gde je Boris

Aleksejevič?

NINA: Na jezeru, sa kupatila peca ribu.

ARKADINA: Kako mu to ne dosadi! (Hoće da nastavi sa čitanjem.)

NINA: Šta to čitate?

ARKADINA: Mopasan „Na vodi”, draga moja. (Pročita nekoliko redova u sebi.) Dalje je neinteresantno i netačno. (Zatvara knjigu) Nešto sam brižna. Recite, šta je mom sinu? Zašto je tako tužan i mračan? On čitave dane provodi na jezeru i ja ga skoro uopšte ne vidim.

MAŠA: Teško mu je na duši. (Nini, bojažljivo.) Molim vas, recitujte nešto iz njegova komada.

NINA (sleže ramenima): Vi to želite? To je tako neinteresantno!

MAŠA (uzdržavajući oduševljenje): Kad on sam nešto recituje, oči mu se sijaju i sav prebledi. On ima divan, tužan glas i manire kao u pesnika. Čuje se kako hrče Sorin.

DORN: Laku noć!

ARKADINA: Petre!

SORIN: A?

ARKADINA: Ti spavaš?

SORIN: Ne.

Pauza.

ARKADINA: Ti se ne lečiš, a to ne valja, brate,

SORIN: Ja bih hteo da se lečim, ali eto - doktor neće.

DORN: Lečiti se u šezdesetoj godini...

SORIN: I u šezdesetoj godini čovek želi da živi.

DORN (jetko): Ih! Onda uzimajte valerijanu.

ARKADINA: Ja bih rekla da bi mu dobro činila neka banja.

DORN: Pa dobro. Može da ide u banju. A može i da ne ide.

ARKADINA: Sad razumej nešto.

DORN: Nema tu šta da se razume. Sve je jasno.

Pauza.

MEDVEDENKO: Petar Nikolajevič treba da ostavi duvan.

SORIN: Gluposti.

DORN: Ne, nisu to gluposti. Vino i duvan čine čoveka bezličnim. Posle cigare ili čašice rakije vi niste više Petar Nikolajevič nego Petar Nikolajevič plus još neko, vaše se ja razliva i vi se odnosite prema sebi samom kao prema trećem licu - on.

SORIN (smeje se): Lako je vama filozofirati. Vi ste dosta proživeli u svom veku, a ja? Služio sam u sudskoj struci dvadeset osam godina, ali još nisam živeo, ništa nisam iskusio, i na kraju krajeva, a to je sasvim razumljivo, meni se tek sada živi. Vi ste siti i ravnodušni i zato ste skloni filozofiji, a ja hoću da živim i zato pijem za ručkom heres i pušim cigare i kraj. Eto to je sve.

DORN: Čovek treba da ozbiljno gleda na život, a lečiti se u šezdesetoj godini, žaliti što se u mladosti malo uživalo, to je, oprostite mi, lakomislenost.

MAŠA (ustaje): Već je sigurno vreme za doručak. (Polazi lenjim, tromim hodom) Utrnula mi je noga. (Odlazi)

DORN: Sad ide da pre doručka trgne čašicu dve.

SORIN: Nije našla sreću u životu, sirotica.

DORN: Sve je to koješta, vaše prevashodstvo.

SORIN: Vi govorite kao sit čovek.

ARKADINA: Ah, šta može biti dosadnije od ove simpatične seoske dosade! Vrućina, tišina, niko ništa ne radi, svi filozofiraju... Lepo je s vama, prijatelji moji, prijatno vas je slušati, ali... ali sedeti u svojoj sobi i učiti ulogu - kud i

kamo je lepše.

NINA (oduševljeno): Divno! Ja vas razumem.

SORIN: Naravno, u gradu je lepše. Sediš u svom kabinetu, lakej nikog ne pušta bez prijave, telefon... na ulici fijakeri i tako dalje...

DORN (pevuši): „Lepi cvetići moji, zbor'te sad vi...”

Ulazi Šamrajev, za njim Polina Andrejevna.

ŠAMRAJEV: Evo i naših. Dobar dan! (Ljubi ruku Arkadinoj, zatim Nini.) Vrlo mi je milo što vas vidim u dobrom zdravlju. (Arkadini) Žena mi kaže da se danas spremate zajedno s njom u grad. Je li to istina?

ARKADINA: Da, spremamo se.

ŠAMRAJEV: Hm... To je sjajno, ali kako ćete otići, draga gospođo? Danas nam konji voze raž, svi su radnici zaposleni. Kojim ćete konjima noći, ako smem pitati?

ARKADINA: Kojim? Otkud ja znam - kojim!

SORIN: Pa mi imamo konje samo za vožnju.

ŠAMRAJEV (uzbuđeno): Samo za vožnju? A odakle ću da nabavim amove? Odakle ću da nabavim amove? Čudnovato! Neshvatljivo! Dragi gospođo! Oprostite, ja se duboko klanjam vašem talentu, spreman sam da dam za vas deset godina života, ali konje vam ne mogu dati!

ARKADINA: Ali ako ja moram da idem? Čudna stvar!

ŠAMRAJEV: Draga gospodo, vi ne znate šta znači gazdinstvo!

ARKADINA (plane): To je stara. priča! U tom slučaju ja danas idem u Moskvu. Pogodite negde u selu za mene konje, inače ću peške na stanicu.

ŠAMRAJEV (plane): U tom slučaju ja vam otkazujem službu! Tražite drugog upravnika! (Odlazi)

ARKADINA: Svakog leta se isto ponavlja, svakog leta me ovde vređaju! Nikad me više nećete videti ovde! (Odlazi na levu stranu, gde, otprilike, treba da se nalazi kupatilo na jezeru, malo docnije se vidi kako ona ulazi u kuću, za njom ide Trigorin s udicama i kofom.)

SORIN (plane): To je drskost! Prava svinjarija! Meni je to dodijalo na kraju krajeva. Odmah sve konje ovamo!

NINA (Polini Andrejevnoj): Odbiti Irinu Nikolajevnu, čuvenu glumicu! Zar svaka njena želja, čak i ćef, nisu važniji od vašeg gazdinstva? Prosto neverovatno!

POLINA ANDREJEVNA (očajno): Šta ja mogu? Stavite se u moj položaj, šta ja mogu?

SORIN (Nini): Hajdemo sestri... Svi ćemo je preklinjati da ne ide. Hoćemo li? (Gledajući u pravcu kojim je otišao Šamrajev.) Nesnosan čovek! Despot!

NINA (ne dajući mu da ustane): Sedite, Sedite. Mi ćemo vas odgurati. (Ona i Medvedenko guraju fotelju.) Ah, ala je to strašno!

SORIN: Da, da, strašno... Ali to mu neće olako proći, sad ću ja da se objasnim s njim.

Odlaze; ostaju samo Dorn i Polina Andrejevna.

DORN: Ljudi su dosadni. U stvari, trebalo bi vašeg muža prosto izbaciti odavde kao kufer, a sve će se svršiti na tome što će mu se ova stara mama, Petar Nikolajevič, i njegova sestra izviniti. Videćete!

POLINA ANDREJEVNA: On je i konje za vožnju poslao na njivu. I svakog dana se dešavaju slični nesporazumi. Kad biste znali kako me on jedi! Ja sam prosto bolesna; vidite, ja sva drhtim. Ja ne podnosim njegovu grubost. (Preklinjući) Jevgenije, dragi moj, najmiliji moj, uzmite me k sebi... Naše vreme prolazi, mi više nismo mladi, bar pred kraj života da ne moramo da se krijemo, da lažemo...

Pauza.

DORN: Meni je pedeset pet godina, kasno je menjati život.

POLINA ANDREJEVNA: Znam - vi me odbijate zato što osim mene ima i drugih žena koje su vam bliske. Sve njih ne možete uzeti k sebi. Ja to razumem. Oprostite, ja sam vam dosadila.

Nina se pojavljuje pored kuće; ona bere cveće.

DORN: Ne, niste.

POLINA ANDREJEVNA: Ja patim od ljubomore. Naravno, vi ste lekar, vi ne možete izbegavati žene. Ja to razumem....

DORN (Nini, koja prilazi): Kako je tamo?

NINA: Irina Nikolajevna plače, Petar Nikolajevič ima gušenje.

DORN (ustaje): Idem da im dam valerijane...

NINA (pruža mu cveće): Izvolite!

DORN: Merci bien. (Polazi ka kući.)

POLINA ANDREJEVNA (idući za njim): Ala je lepo ovo cveće! (Pored kuće, potmulim glasom.) Dajte mi to cveće! Dajte mi to cveće! (Pošto joj on da cveće, ona ga gužva i baca u stranu; oboje ulaze u kuću)

NINA (sama): Kako je to čudno videti da čuvena glumica plače, i to još zbog tako beznačajnog razloga! Zar nije čudno i to što poznati pisac, ljubimac publike, o kome pišu u novinama, čije se slike prodaju, koga prevode na strane jezike - po ceo dan peca ribu i raduje se što je upecao dva klena. Mislila sam da su slavni ljudi oholi, nepristupačni, da oni preziru gomilu i svojom slavom, sjajem svog imena, kao da joj se svete zato što ona iznad svega stavlja visoko poreklo i bogatstvo. Ali eto - oni plaču, pecaju ribu, kartaju se, smeju se i ljute kao svi ostali...

TREPLJEV (dolazi gologlav, s puškom i ustreljenim galebom): Jeste li sami?

NINA: Sama sam.

Trepljev joj spušta pred noge galeba.

NINA: Šta to znači?

TREPLJEV: Učinio sam danas podlost - ubio sam ovog galeba. Mećem ga pred vaše noge.

NINA: Šta vam je? (Diže galeba i gleda ga.)

TREPLJEV (posle pauze): Uskoro ću na isti način ubiti samog sebe.

NINA: Ja ne mogu da vas poznam.

TREPLJEV: Da, odonda otkad ja nisam u stanju da poznam vas. Vi ste se promenili prema meni, vaš pogled je hladan, moje prisustvo vam smeta.

NINA: U poslednje vreme postali ste razdražljivi, govorite nekako nerazumljivo, nekakvim simbolima. I ovaj galeb je takođe sigurno neki simbol, ali, oprostite, ja ga ne razumem. (Spušta galeba na klupu.) Ja sam suviše prosta da bih vas mogla razumeti.

TREPLJEV: To je počelo još one večeri kad je onako glupo propao moj komad. Žene ne praštaju neuspeh. Ja sam sve spalio, sve do poslednjeg tabaka. Kad biste znali kako sam nesrećan! Vaša hladnoća je strašna, neverovatna, kao da sam se probudio i odjednom video da je jezero presušilo, da se upilo u zemlju. Vi ste mi maločas rekli da ste suviše prosti da biste me mogli razumeti. A šta tu ima da se razume? Moj komad se nije dopao, vi prezirete moje nadahnuće, sad me već

smatrate prosečnim čovekom, ništarijom, kakvih ima mnogo... (Lupi nogom)
Kako ja to dobro vidim, kako dobro vidim! To mi stoji u mozgu kao klin, neka je proklet on zajedno s mojom ambicijom koja mi siše krv, siše kao zmija...
(Opazivši Trigorina kako dolazi čitajući knjigu.) Eno ga dolazi, pravi talenat, korača kao Hamlet, i takođe s knjigom. (Podražava) „Reči, reči...” Ovo sunce još vam nije prišlo, a vi se već smešite, vaš pogled se rastopio pod njegovim zracima. Neću da vam smetam. (Brzo odlazi)

TRIGORIN (beleži u beležnicu): Šmrče burmut i pije rakiju... Uvek nosi samo crno. U nju je zaljubljen učitelj.

NINA: Dobar dan, Borise Aleksejevnču!

TRIGORIN: Dobar dan. Neočekivano je ispalo tako da mi, izgleda, još danas putujemo. Teško da ćemo se ikad videti. Ja retko imam prilike da vidim mlade devojkе, mlade i interesantne, ja sam već zaboravio i ne mogu jasno da predočim sebi šta čovek oseća u osamnaestoj ili devetnaestoj godini, zato su mi u novelama i pričama mlade devojkе obično neistinite. Ja bih voleo makar jedan sat da budem na vašem mestu da bih saznao šta vi mislite i šta ste vi uopšte.

NINA: A ja bih volela da budem na vašem mestu.

TRIGORIN: Zašto?

NINA: Da bih saznala šta oseća poznati daroviti pisac. Kako se oseća slava? Kako vi osećate svoju slavu?

TRIGORIN: Kako? Verovatno nikako. Ja o tome nisam nikad razmišljao.
(Razmislivši) Jedno mora bi ti tačno: ili vi preuveličavate moju slavu ili se ona uopšte nikako ne oseća.

NINA: A kad čitate o sebi u novinama?

TRIGORIN: Kada me hvale, meni je milo; a kad me grde, posle toga sam dva dana neraspoložen.

NINA: Divan svet! Kako vam zavidim, kad biste znali! Ljudi imaju različitu sudbinu. Neki životare dosadno, neprimetno, svi nalik jedni na druge, svi nesrećni; drugima je, kao na primer vama - vi ste jedan od miliona, pao u deo interesantan život, svetao, pun značaja... Vi ste srećni...

TRIGORIN: Ja? (Sležući ramenima) Hm... Eto, vi govorite o slavi, o sreći, o nekakvom svetlom, interesantnom životu, a za mene su sve te lepe reči, oprostite, isto što i voćni žele, koji ja nikad ne jedem. Vi ste vrlo mladi i vrlo dobri.

NINA: Vaš život je divan!

TRIGORIN: Čega ima u njemu naročito lepog? (Gleda na sat) Moram ići da pišem. Oprostite, nemam vremena... (Smeje se) Vi ste, kao što se kaže, zgasili na moj najmiliji žulj, i zato počinjem da se nerviram i pomalo da se ljutim. Uostalom, hajde da razgovaramo. Razgovaraćemo o mom divnom, svetlom životu... Dakle, odakle da počnemo? (Malo porazmislivši) Postoje opsesije, kad čovek danju i noću misli, na primer, samo o mesecu; i ja imam takav svoj mesec. Danju i noću me mori jedna nametljiva misao: ja moram da pišem, ja

moram da pišem, ja moram... Tek što sam završio jednu novelu, a već moram da pišem drugu, zatim treću, posle treće četvrtu... Pišem neprestano, kao čovek koji se vozi i samo menja konje, i drukčije ne mogu. Čega tu ima divnog i svetlog, pitam ja vas? O, kakav ludački život! Eto, sad sam s vama, uzbuđujem se, a međutim svestan sam svakog trenutka da me čeka nedovršena novela. Eto, vidim oblak koji liči na klavir. Mislim: moraću spomenuti u nekoj priči kako je po nebu plovio oblak nalik na klavir. Miriše posunac. Brže bolje pamtim: sladunjavi miris, udovička boja, treba pomenuti pri opisu letnjeg večera. Hvatam kod sebe i kod vas svaku frazu, svaku reč i žurim da zaključam sve te fraze i sve te reči u svoju literarnu ostavu: mogu koji put zatrebati! Kad prekinem da radim, jurim u pozorište ili na pecanje; pa tu bi bar čovek mogao da se odmori, da se zaboravi; međutim - ništa od toga, u glavi se već vrti teško gvozdeno jezgro - novi siže, i već me nešto vuče za sto, treba opet požuriti i pisati, pisati. I tako uvek, uvek; nikad nemam mira od sebe samog i osećam kako sam proždirem svoj vlastiti život, kako za med koji dajem nekom u prostor, skupljam prah sa svojih najlepših cvetova, čak i kidam same cvetove i gazim njihovo korenje. Zar nisam - ludak? Zar se moji prijatelji i poznanici drže prema meni kao prema zdravom čoveku? „Šta pišete? Šta ćete nam pokloniti?“ Uvek jedno te isto, uvek jedno te isto, i meni se čini da su pažnja poznanika, komplimenti, oduševljenje, samo obmana, da me oni obmanjuju kao bolesnika i ponekad se bojim da će mi se neko prikrasti s leđa, da će me zgrabiti i odvesti, kao Popriščina, u ludnicu. A u onim godinama, u mladim, najlepšim godinama, kad sam tek počinjao, moj književni rad je bio samo mučenje. Mali pisac, naročito ako nema sreće, sam sebi izgleda nezgrapan, nespretn, suvišan, živci su mu napeti, iskidani; njega neodoljivo privlače ljudi koji imaju veze s književnošću i umetnošću, on se vrti oko njih, nepriznat, neirimetan, bojeći se da smelo i pravo gleda u oči kao strasni kockar koji nema novaca. Ja nisam video svog čitaoca, ali odnekud u mojoj uobrazilji on mi izgleda neprijateljski raspoložen, nepoverljiv. Ja sam se

plašio publike, ona mi je izgledala strašna, i kad bi mi se desilo da iziđem pred nju sa svojim novim komadom, meni se svaki put činilo da su crnomanjasti ljudi neprijateljski raspoloženi prema meni, a plavi - hladni i ravnodušni. O, kako je to strašno! Kakva je to bila muka!

NINA: Oprostite, ali zar vam nadahnuće i sam proces stvaranja ne pružaju uzvišene, srećne trenutke?

TRIGORIN: Da. Kad pišem, meni je prijatno. Prijatno mi je i da vršim korekturu, ali... čim knjiga iziđe iz štampe, ne mogu više da je podnesem, vidim da je sve pogrešno, da nije trebalo uopšte pisati i meni je krivo, teško na duši. (Smeje se) A publika čita: „Jeste, simpatično, darovito... Simpatično, ali daleko od Tolstoja” ili: „Divna stvar, ali su „Ocevi i deca” Turgenjeva lepši.” I tako sve do groba: sve će biti simpatično i darovito, simpatično i darovito - i ništa više, a kad umrem, poznanici, prolazeći pored mog groba, govoriće: „Ovde leži Trigorin. Dobar je to bio pisac, ali je pisao gore od Turgenjeva.”

NINA: Oprostite, ja ne mogu da vas shvatim. Vas je prosto razmazio uspeh.

TRIGORIN: Kakav uspeh? Ja se sebi nikad nisam sviđao. Ja ne volim sebe kao pisca. Najgore je to što sam u nekakvom bunilu i često ne znam šta pišem... Eto, ja volim ovu vodu, drveće, nebo, ja osećam prirodu, ona izaziva u meni strast, neodoljivu želju da pišem. Ali ja nisam samo pejzažist, ja sam još i građanin, ja volim otadžbinu, narod, ja osećam ovo: ako sam pisac, ja sam dužan da govorim o narodu, o njegovim patnjama, o njegovoj budućnosti, da govorim o nauci, o pravima čoveka i tako dalje i tako dalje, i ja govorim o svemu tom, žurim se, mene sa svih strana teraju da pohitam; ljute se, ja se bacam levo desno kao lisica koju gone psi, vidim da se život i nauka stalno razvijaju, kreću napred, a ja

stalno zaostajem kao seljak koji je zakasnio na voz i, najzad, osećam da umem da slikam samo pejzaž, a da sam u svemu ostalom lažan, lažan do srži.

NINA: Vi ste suviše zauzeti poslom i nemate ni vremena ni volje da shvatite svoj značaj. Neka ste nezadovoljni sobom, ali za druge ste veliki i divni! Da sam ja takav pisac kao vi, ja bih žrtvovala gomili svoj život, ali bih bila svesna da je njena sreća u tome što se ona, ta gomila, uzdiže do mene; i ona bi me vozila u kočijama.

TRIGORIN: E, baš u kočijama... Šta sam ja, Agamemnon?
Oboje se nasmeše.

NINA: Za sreću biti književnica ili glumica, ja bih podnela i prezir svojih bliskih, nemaštinu, razočarenje, živela bih na mansardi i jela samo suv hleb, patila bih od nezadovoljstva samom sobom, od svesti o svojim nedostacima, ali zato bih tražila slavu... pravu, bučnu slavu... (Pokriva lice rukama.) Glava mi se vrti... Ah!

GLAS ARKADINE (iz kuće): Borise Aleksejeviču!

TRIGORIN: Zovu me... Sigurno da se pakujemo. A ne ide mi se. (Okreće se prema jezeru) Eto, pogledajte kakva blagodet!... Divota!

NINA: Vidite li na onoj obali kuću i park?

TRIGORIN: Vidim.

NINA: To je imanje moje pokojne majke. Ja sam se tamo rodila. Ceo sam život provela pored ovog jezera i poznajem na njemu svako ostrvce.

TRIGORIN: Lepo je tu kod vas! (Spazivši galeba.) A šta je to?

NINA: Galeb. Konstantin Gavrilovič ga je ubio.

TRIGORIN: Lepa ptica. Boga mi, ne ide mi se. Nagovorite Irinu Nikolajevnu da ostane. (Beleži nešto u beležnicu.)

NINA: Šta to pišete?

TRIGORIN: Onako, beležim nešto... Pao mi je na pamet jedan siže... (Stavlja beležnicu u džep.) Siže za malu priču: na obali jezera od detinjstva živi mlada devojka, ovakva kao vi; voli jezero kao galeb, i srećna je i slobodna kao galeb. Ali slučajno je naišao jedan čovek, video ju je i prosto iz dosade upropastio - kao ovog galeba.

Pauza. Na prozoru se pojavljuje Arkadina.

ARKADINA: Borise Aleksejeviču, gde ste?

TRIGORIN: Odmah! (Polazi i okreće se ka Nini; pred prozorom, Arkadinoj.) Šta je bilo?

ARKADINA: Ostajemo.

Tritorin ulazi u kuću.

NINA (prilazi rampi; posle kraćeg razmišljanja): San!

Zavesa

TREĆI ČIN

Trpezarija u kući Sorina. Levo i desno vrata. Bife. Ormanče s lekovima. Posred sobe sto. Kofer i kutije za šešire, vidi se da se vrše pripreme za put. Trigorin doručkuje. Maša stoji pored njega.

MAŠA: Sve vam to pričam kao piscu. Možete: da se poslužite. Kažem vam po duši: da se on ozbiljno ranio, ja ne bih živela ni trenutka. Pa ipak sam hrabra. Odlučila sam odjednom: iščupaću tu ljubav iz svog srca, iščupaću je iz korena.

TRIGORIN: A na koji način?

MAŠA: Udajem se. Za Medvedenka.

TRIGORIN: Za onog učitelja?

MAŠA: Da.

TRIGORIN: Ne razumem šta vam to treba.

MAŠA: Voleti bez nade, godinama stalno nešto očekivati... A ovako, kad se udam, neću imati vremena da mislim na ljubav, nove brige ugušiće sve što je bilo ranije. Ipak je to, znate, promena. Hoćemo li još po jednu?

TRIGORIN: Da nije dosta?

MAŠA: Koješta. (Natoči dve čašice) Nemojte me tako gledati. Žene piju češće nego što mislite. Manjina pije otvoreno, kao ja, a većina krišom. Tako je to. I

samo rakiju ili konjak. (Kuca se) Nek' vam je srećno! Vi ste jednostavan čovek, šteta je što idete.

Piju.

TRIGORIN: Ni meni se ne ide.

MAŠA: A vi je zamolite da ostane.

TRIGORIN: Ne, sad više neće ostati. Njen sin se ponaša sasvim netaktično. Prvo je pokušao da se ubije, a sada, kažu, hoće da me pozove na dvoboj. A zbog čega? Duri se, frkće, propoveda nove forme.... Pa za sve nas ima mesta, i za nove i za stare - zašto da se guramo?

MAŠA: Tu je još i ljubomora posredi. Uostalom, to se mene ne tiče.

Pauza. Jakov prolazi s leva na desno s koferom; ulazi Nina i zastaje pored prozora.

MAŠA: Moj učitelj nije mnogo pametan, ali je dobar čovek i siromah, i mene jako voli. Žao mi ga je. I njegove stare majke mi je žao. A sad, dopustite da vam poželim sve najlepše. Ne pominjite me po zlu. (Čvrsto mu steže ruku.) Vrlo sam zahvalna za vaš prijateljski stav prema meni. Pošaljite mi svoje knjige, svakako s posvetom. Samo nemojte pisati „mnogopoštovanoj”, nego samo ovako: „Mariji, bez igde ikog svog, koja bog bi znao zašto živi na ovom svetu.”
Zbogom. (Izlazi)

NINA (pruža prema Trigorinu ruku stisnutu u pesnicu): Par ili nepar?

TRIGORIN: Par.

NINA (uzdahne): Ne. U ruci mi je samo jedno zrno graška. Ja sam zamislila: da li treba da odem u glumice ili ne? Kad bi mi bar neko dao savet.

TRIGORIN: Teško je tu davati savete.

Pauza.

NINA: Mi se rastajemo i... možda se više nećemo videti. Molim vas da primite od mene za uspomenu ovaj mali medaljon. Naredila sam da se urežu vaši inicijali... a s ove strane naslov vaše knjige „Dani i noći”.

TRIGORIN: Kako graciozno! (Ljubi medaljon.) Divan poklon!

NINA: Setite me se ponekad.

TRIGORIN: Sećaću se. Sećaću se vas onakve kakva ste bili onog vedrog jutra - sećate li se? Pre nedelju dana, kad ste, imali svetlu haljinu... Mi smo razgovarali... onda je na klupi ležao beli galeb...

NINA (zamišljeno): Da, galeb... (Pauza) Više ne smemo da razgovaramo, neko dolazi... Pred, odlazak poklonite mi dva minuta, preklinjem vas...

Odlazi levo; istovremeno s desne strane ulaze Arkadina, Sorin u fraku sa zvezdom, zatim Jakov, zauzet oko pakovanja.

ARKADINA: Ti, stari, ostani kod kuće. Kako ćeš ti s tvojim reumatizmom u goste? (Trigorinu) Ko je to maločas izišao? Nina?

TRIGORIN: Da.

ARKADINA: Pardon, mi smo vas omeli... (Seda) Rekla bih da sam sve spakovala. Umorila sam se.

TRIGORIN (čita na medaljonu): „Dani i noći”, strana 121, 11. i 12. red.

JAKOV (raspremajući sto): Hoćemo li i udice spakovati?

TRIGORIN: Dabome, one će mi još trebati. A knjige pokloni nekome.

JAKOV: Razumem.

TRIGORIN (za sebe): Strana 121, 11. i 12. red. Šta piše u tim redovima?
(Arkadinoj) Ima li u ovoj kući mojih knjiga?

ARKADINA: Kod brata u kabinetu, u onom ormanu u ćošku.

TRIGORIN: Strana 121... (Izlazi)

ARKADINA: Zbilja, Petre, bolje da ostaneš...

SORIN: Vi odlazite, bez vas će mi biti teško kod kuće.

ARKADINA: A šta ima u gradu?

SORIN: Ništa naročito, pa ipak... (Smeje se.) Polagaće se kamen temeljac zemskog doma i tako dalje... Hteo bih za koji časak da se otrgnem iz ovog

ustajalog života, inače sam se prosto ubuđao kao stara muštikla. Naredio sam da kola dođu u jedan sat, zajedno ćemo krenuti.

ARKADINA (posle pauze): Hajde sad - živi ovde, ne dosađuj se, pazi da ne nazebeš. I pazi na mog sina. Čuvaj ga. Poučavaj ga. (Pauza) Eto, odlazim, a neću znati zašto je Konstantin hteo da se ubije. Mislim da je glavni uzrok bila ljubomora. Bolje je da što pre odvedem Trigorina odavde.

SORIN: Šta da ti kažem? Bilo je i drugih razloga. Razumljiva stvar - mladić, pametan, živi u selu, bogu iza leđa, bez novaca, bez situacije, bez budućnosti. Ništa ne radi. Stidi se i boji se svog nerada. Ja ga neobično volim, a i on mene voli, pa ipak, na kraju krajeva, njemu se čini da je on ovde suvišan u kući, da živi od milosti, kao gotovan... Sasvim razumljivo - samoljublje...

ARKADINA: Muku mučim s njim! (Razmišlja) Kad bi stupio u službu, šta veliš?

SORIN (zviždi, zatim neodlučno): Meni se čini da bi bilo najbolje rešenje kad bi mu ti... dala malo novaca. Pre svega, on treba da se pristojno obuče. Pogledaj, jedno te isto odelo nosi već tri godine, ide bez mantila. (Smeje se) A i malo da se mladić rasonodi ne bi bilo rđavo... Da ode, recimo, u inostranstvo... To ne bi mnogo koštalo.

ARKADINA: Ali ipak... Uostalom, odelo bih još mogla da mu kupim, ali za inostranstvo... Ne, sada mu ne mogu ni odelo kupiti. (Odlučno) Nemam novaca! Sorin se smeje.

ARKADINA: Nemam!

SORIN (zviždi): Dobro. Oprosti, draga moja, ne ljuti se. Ja ti verujem... Ti si velikodušna, plemenita žena.

ARKADINA (kroz suze): Nemam ja novaca!

SORIN: Da ja imam novaca, jasna stvar - ja bih mu sam dao, ali sad nemam ništa, ni prebijene pare. (Smeje se) Celu moju penziju uzima upravnik i troši je pa zemljoradnju, na stoku, na pčele, i moj novac badava propada. Pčele ginu, krave crkavaju, konje nikad ne mogu da dobijem...

ARKADINA: Da, ja imam novaca, ali ja sam glumica. Samo toalete su me potpuno upropastile...

SORIN: Ti si dobra, mila... Ja te poštujem... Da... Ali danas mi opet nešto nije dobro... (Zanosí se) Vrta mi se u glavi... (Drži se za sto) Meni je zlo.

ARKADINA (uplašena): Petre! (Hoće da ga pridrži.) Petre, dragi moj... (Viče) Pomozite mi! Pomozite!

Ulaze: Trepljev sa zavojem na glavi i Medvedenko.

ARKADINA: Njemu je zlo!

SORIN: Ništa, ništa... (Smeši se i pije vodu.) Već me je prošlo... gotovo...

TREPLJEV (majci): Ne plaši se, mama, to nije opasno. Ujki se sada to često dešava. (Ujaku) Ujko, treba da priligneš malo.

SORIN: Dobro, malo... Pa ipak idem u grad... Odmoriću se malo i onda idem...
Prosta stvar...

(Polazi poštapajući se.)

MEDVEDENKO (vodi ga pod ruku): Ima jedna zagonetka: ujutru na četiri, u
podne na dve, a uveče na tri...

SORIN (smeje se): Tačno. A noću na leđima. Hvala vam, mogu i sam da idem.

MEDVEDENKO: Ostavite, nemojte se ustručavati!...

On i Sorin odlaze.

ARKADINA: Ala me je uplašio!

TREPLJEV: Za njega nije dobro da živi na selu. Dosađuje se. Eh, kad bi se ti,
mama, nešto raspoložila i pozajmila mu hiljadu, hiljadu i po rubalja, on bi
mogao da proživi u gradu čitavu godinu dana.

ARKADINA: Ja nemam novaca. Ja sam glumica, nisam bankar.

Pauza.

TREPLJEV: Mama, promeni mi zavoj. Ti to tako lepo radiš.

ARKADINA (vadi iz kućne apoteke jodoform i kutiju sa zavojima): A doktor je
zakasnio.

TREPLJEV: Obećao je da će doći u deset, a sad je već podne.

ARKADINA: Sedi. (Skida mu s glave zavoj.) Kao da imaš čalmu. Juče je neki putnik pitao u kuhinji šta si po narodnosti. Već ti je rana skoro zarasla. Još sasvim malo... (Ljubi ga u glavu) A kad ja odem, nećeš opet bum-bum?

TREPLJEV: Ne, mama. Ono je bio trenutak bezumnog očajanja kad nisam vladao samim sobom. Više se to neće ponoviti. (Ljubi joj ruku.) Ti imaš zlatne ruke. Sećam se, vrlo davno, kad si još radila na državnoj pozornici - ja sam još bio dete - kod nas u dvorištu se desila tuča, isprebijali su jednu stanarku, pralju. Sećaš li se? Digli su je sa zemlje onesveščenu... Ti si je stalno obilazila, nosila joj lekove, kupala u koritu njenu decu. Zar se ne sećaš?

ARKADINA: Ne. (Stavlja nov zavoj.)

TREPLJEV: Dve balerine su još stanovale u istoj kući... Dolazile su ti na kafu...

ARKADINA: Toga se sećam.

TREPLJEV: Bile su jako pobožne. (Pauza) U poslednje vreme, ovih dana, ja te volim isto onako nežno i odano kao u detinjstvu. Osim tebe nikog više nemam. Samo zašto, zašto potpadaš pod uticaj onog čoveka?

ARKADINA: Ti ga ne razumeš, Konstantiie. On je neobično plemenit čovek...

TREPLJEV: Pa ipak, kad su mu rekli kako ja hoću da ga pozovem na dvoboj, njegova plemenitost ga nije sprečila da se pokaže kao kukavica. Odlazi. Sramno beži!

ARKADINA: Kakve gluposti! Ja sam ga sama molila da ode odavde.

TREPLJEV: Neobično plemenit čovek! Eto, ti i ja se sada skoro svađamo zbog njega, a on nam se sada negde u salonu ili u parku smeje... prosvećuje Ninu, trudi se da je konačno ubedi kako je on genije.

ARKADINA: Ti uživaš da mi govoriš neprijatne stvari. Ja poštujem tog čoveka i molim te da preda mnom ne govoriš o njemu ništa ružno.

TREPLJEV: A ja ga ne poštujem. Ti bi htela da ga i ja smatram genijem, ali, oprost, ja ne umem da lažem, od njegovih pripovedaka meni se uvek smuču.

ARKADINA: To je zavist. Ljudima koji nisu daroviti, a imaju velike pretenzije, ništa drugo ne ostaje nego da poriču prave talente. I to mi je neka uteha!

TREPLJEV (ironično): Pravi talenti! (Ljutito.) Ja sam darovitiji od svih vas, ako hoćete da znate!

(Zdere zavoj s glave.) Vi, šmiranti, prigrabili ste prvenstvo u umetnosti i smatrate za zakonito i istinito samo ono što radite vi sami, a sve ostalo tlačite i gušite! Ne priznajem ja vas! Ne priznajem ni tebe ni njega!

ARKADINA: Dekadent!

TREPLJEV: Idi u svoje drago pozorište i igranj u bednim, glupim komadima!

ARKADINA: Nikad ja nisam igrala u takvim komadima. Ostavi me na miru! Nisi u stanju da napišeš ni bedni vodviljčić. Palančanin! Gotovan!

TREPLJEV: Cicijo!

ARKADINA: Odrpanko!

Trepljev seda i tiho plače.

ARKADINA: Ništarijo! (Uzbuđeno prošeta po sobi.) Ne plači. Nemoj plakati... (Plače) Nemoj... (Ljubi ga u čelo, u obraze, u kosu.) Drago moje dete, oprosti mi... Oprosti svojoj grešnoj majci. Oprosti meni, nesrećnoj.

TREPLJEV (grli je): Kad bi ti znala! Ja sam sve izgubio. Ona me ne voli, ja više ne mogu da pišem... Propali su svi moji snovi...

ARKADINA: Ne očajavaj... Sve će se lepo svršiti. On će otputovati, ona će te opet zavoleti. (Briše mu suze.) Dosta. Mi smo se već pomirili.

TREPLJEV (ljubi joj ruke): Da, mama.

ARKADINA (nežno): Pomiri se i s njim. Nije potreban taj dvoboj... Je li da nije potreban?

TREPLJEV: Dobro... Samo, mama, dozvoli mi da se ne susrećem s njim. Teško mi je... to je iznad moje snage... (Ulazi Trigorin) Eto... Idem ja... (Brzo stavlja lekove u ormanče.) A zavoj će mi doktor staviti...

TRIGORIN (traži u knjizi): Strana 121... 11. i 12. red... Evo... (Čita) „Ako ti kadgod zatreba moj život, dođi i uzmi ga.”

Trepljev diže sa zemlje zavoj i izlazi.

ARKADINA (gleda na sat): Skoro će doći kola.

TRIGORIN (za sebe): Ako ti kadgod zatreba moj život, dođi i uzmi ga.

ARKADINA: Nadam se da si već sve spakovao?

TRIGORIN (nestrpljivo): Jesam, jesam... (Razmišlja) Zašto sam u tom zovu čiste duše osetio tugu i zašto mi se srce tako bolno steglo?... Ako ti kadgod zatreba moj život, dođi i uzmi ga. (Arkadinoj) Da ostanemo još jedan dan! Arkadina odmahuje glavom u znak odbijanja.

TRIGORIN: Hajde da ostanemo!

ARKADINA: Dragi moj, ja znam šta te ovde zadržava. Ali savladaj se. Ti si se malo opio, otrezni se.

TRIGORIN: Budi i ti trezvena, budi pametna, razborita, preklinjem te, pogledaj na sve to kao pravi prijatelj... (Steže joj ruku) Ti si u stanju da činiš žrtve... Budi mi prijatelj, pusti me...

ARKADINA (jako uzbuđena): Zar si toliko zaljubljen?

TRIGORIN: Mene nešto vuče njoj! Možda je to baš ono što mi je potrebno.

ARKADINA: Ljubav palanačke devojke? O, kako malo sebe poznaješ!

TRIGORIN: Ponekad ljudi idu, a spavaju, tako i ja sad govorim s tobom, a čini mi se da spavam i vidim nju u snu... Obuzeli su me slatki, divni snovi... Pusti

me...

ARKADINA (drhteći): Ne, ne... Ja sam obična žena, sa mnom se ne može tako govoriti... Ne muči me, Borise... Mene je strah...

TRIGORIN: Ako budeš htela, možeš da postaneš neobična. Mladalačka ljubav, divna, poetična, ljubav koja te diže u svet snova, samo ona može pružiti sreću na zemlji! Takvu ljubav još nisam iskusio... U mladosti nisam imao vremena, obijao sam pragove redakcija, borio sam se s nemaštinom... A sad, evo je, takva ljubav je došla najzad, zove me... Zar ima smisla da bežim od nje?

ARKADINA (ljutito): Ti si lud!

TRIGORIN: Neka sam.

ARKADINA: Vi ste se svi dogovorili da me danas mučite! (Plače)

TRIGORIN (hvata se za glavu): Ne shvata! Neće da shvati!

ARKADINA: Zar sam ja tako stara i ružna da se sa mnom bez ustručavanja može govoriti o drugim ženama? (Grli ga i ljubi.) O, ti si poludeo! Moj lepi, moj divni... Ti si poslednja stranica mog života! (Klekne pred njim.) Moja radost, moj ponos, moje blaženstvo... (Grli njegova kolena.) Ako me ti ostaviš makar i za jedan sat, ja to neću preživeti, poludeću, moj neobični, divni, gospodaru moj...

TRIGORIN: Može neko da uđe. (Pomaže joj da ustane.)

ARKADINA: Neka, ja se ne stidim svoje ljubavi prema tebi. (Ljubi mu ruke.)
Zlato moje, luda glavo, ti bi hteo da luduješ, ali ja neću, neću da te pustim!...
(Smeje se) Ti si moj... moj... i ovo čelo je moje, i oči su moje i ova divna svilena
kosa je takođe moja... Ti si sav moj. Ti si tako darovit, pametan, najbolji
savremeni pisac, ti si jedina nada Rusije... Ti imaš toliko iskrenosti,
jednostavnosti, svežine, zdravog humora... Ti umeš jednim potezom da prikažeš
ono što je glavno, ono što je karakteristično za neku ličnost ili pejzaž, ljudi su
kod tebe živi. O, tebe čovek ne može čitati bez oduševljenja! Misliš da je to
laskanje? Da ti ja kadim? Dobro, pogledaj me u oči... pogledaj... Ličim li ja na
lažljivicu? Eto vidiš, samo ja umem da te cenim, samo ti ja govorim istinu, dragi
moj, divni... Hoćeš li sa mnom? Je li? Nećeš me ostaviti?...

TRIGORIN: Ja nemam svoje volje... Nikad je nisam ni imao... Trom, mek, uvek
poslušan - zar se to može sviđati ženi? Uzmi me, vodi, ali samo me ne puštaj od
sebe ni za trenutak...

ARKADINA (u sebi): Sada je moj. (Ležerno, kao da se ništa nije desilo.)
Uostalom, ako hoćeš, možeš da ostaneš. Ja ću poći sama, a ti ćeš doći docnije,
kroz nedelju dana. Zbilja, što da se žuriš?

TRIGORIN: Ne, kad je već tako, da pođemo zajedno.

ARKADINA: Kako hoćeš. Ako hoćeš zajedno, da pođemo zajedno...

Pauza. Trigorin nešto beleži u beležnicu.

ARKADINA: Šta to beležiš?

TRIGORIN: Jutros sam čuo lep izraz: „Devojačka šuma”... Može mi zatrebati. (Proteže se) Dakle da idemo? Opet vagoni, stanice, bifei, teleći kotleti, razgovori...

ŠAMRAJEV (ulazi): Čast mi je da vam sa žalošću javim da kola čekaju. Vreme je, draga gospođo, da krenete na stanicu; voz dolazi u dva i pet minuta. Molim vas, Irina Nikolajevna, budite dobri, raspitajte se gde je sada glumac Suzdaljcev? Da li je živ? Da li je zdrav? Nekad smo lumpovali zajedno... U „Opljačkanjoj pošti” je jedinstveno igrao... S njime je, sećam se, u Jelisavetgradu služio tragičar Izmajlov, takođe znamenita ličnost... Nemojte žuriti, draga gospođo, još možete pričekati pet minuta. Jednom su u nekoj melodrami igrali zaverenike, trebalo je reći: „Upali smo u klopku”, a Izmajlov je rekao: „Upali smo u plovku”... (Smeje se.) U plovku!

Dok on govori, Jakov posluje oko prtljaga, sobarica donosi Arkadinoj šešir, ogrtač, suncobran, rukavice, svi pomažu Arkadinoj da se obuče. Na vrata s leve strane proviruje kuvar, koji malo docnije neodlučno ulazi. Ulazi Polina Andrejevna, zatim Sorin i Medvedenko.

POLINA ANDREJEVNA (s korpicom): Evo vam malo šljiva za put... Vrlo su slatke. Možda ćete hteti da se zasladite.

ARKADINA: Vi ste vrlo dobri, Polina Andrejevna.

POLINA ANDREJEVNA: Zbogom, draga moja! Ako vam nešto nije bilo po volji, oprostite. (Plače)

ARKADINA (grli je): Sve je bilo lepo, sve je bilo lepo. Samo ne treba plakati. Polina Andrejevna. Prolazi naše vreme.

ARKADINA: Šta da se radi!

SORIN (u kaputu s pelerinom, sa šeširom na glavi, sa štapom u ruci, ulazi s leve strane; prolazeći kroz sobu): Sestro, vreme je, pazi da ne zakasnimo na kraju krajeva. Ja idem da sednem u kola. (Izlazi)

MEDVEDENKO: A ja idem peške na stanicu... da ispratim... Ja ću brzo...
(Izlazi)

ARKADINA: Doviđenja, dragi moji... Ako budemo živi i zdravi, na leto ćemo se opet videti... (Sobarica, Jakov i kuvar ljube joj ruku.) Ne zaboravite me.
(Pruž a kuvaru rublju.) Evo vam rublja za sve troje.

KUVAR: Najlepša vam hvala, gospođo. Srećan put! Mnogo smo vam zahvalni!

JAKOV: Srećan put!

ŠAMRAJEV: Javite nam se koji put, usrećite nas! Zbogom, Borise
Aleksejeviču!

ARKADINA: Gde je Konstantin? Recite mu da odlazim. Treba da se pozdravimo. E, ne pominjite nas po zlu. (Jakovu) Dala sam rublju kuvaru, to je za sve troje.

Svi odlaze na desno. Pozornica je prazna. Iza pozornice graja, kao obično pri ispraćaju. Sobarica se vraća da uzme sa stola korpu sa šljivama i opet izlazi.

TRIGORIN (vraća se): Zaboravio sam svoj štap. On je, izgleda, tamo na terasi. (Polazi i kod vrata s leve strane susreće se s Ninom koja ulazi.) To ste vi? Mi

odlazimo...

NINA: Ja sam predosećala da ćemo se još videti. (Uzbuđeno) Borise Aleksejeviču, ja sam se definitivno rešila, kocka je pala, idem u glumice. Sutra već neću biti ovde, napuštam oca, napuštam sve, počinjem nov život... Odlazim kao i vi... u Moskvu. Tamo ćemo se videti.

TRIGORIN (okreće se): Odsednite u „Slovenskom bazaru”... Javite mi se odmah... Molčanovka, kuća Groholjskog... Ja se žurim...

Pauza.

NINA: Još samo trenutak...

TRIGORIN (tiho): Vi ste divni... Kakva je sreća verovati da ćemo se uskoro videti! (Ona mu pada na grudi.) Ja ću opet videti ove divne oči, neizrecivo divan, nežan osmeh... ove blage crte, izraz anđeoske čednosti... Draga moja... (Dug poljubac.)

Između trećeg i četvrtog čina prolaze dve godine.

ČETVRTI ČIN

Jedan od salona u kući Sorina, koji je Konstantin Trepljev pretvorio u radni kabinet. S leve i desne strane - vrata koja vode u unutrašnje sobe. Pravo - staklena vrata na terasu. Osim običnog salonskog nameštaja, u desnom uglu - pisaći sto, kraj vrata s leve strane - turski dizan, orman s knjigama, knjige na prozorima, na stolicama. - Veče. Gori jedna lampa pod abažurom. Sumrak. Čuje se kako šumi drveće i zavija vetar u dimnjacima. Noćni čuvar lupa. Medvedenko i Maša ulaze.

MAŠA (viče): Konstantine Gavriloviču! Konstantine Gavriloviču! (Gleda levo desno) Nema nikog. Stari svaki čas pita gde je Kosta, gde je Kosta... Ne može da živi bez njega...

MEDVEDENKO: Boji se samoće. (Osluškuje.) Kakvo pogano vreme! Već drugi dan.

MAŠA (pojačava plamen u lampi): Na jezeru talasi. Ogromni.

MEDVEDENKO: Napolju je mrak. Trebalo bi narediti da sruše u parku onu pozornicu. Stoji gola, ružna, kao kostur, a zavesa klopara na vetru. Kad sam sinoć prolazio onuda, učinilo mi se kao da neko na njoj plače.

MAŠA: Koješta...

Pauza.

MEDVEDENKO: Hajdemo, Maša, kući!

MAŠA (odbija glavom): Ja ću ostati ovde da spavam.

MEDVEDENKO (preklinje): Maša, hajdemo! Naše dete je sigurno gladno.

MAŠA: Šta je s tim? Matrjona će ga nahraniti.

Pauza.

MEDVEDENKO: Žao mi ga je. Već treću noć bez majke...

MAŠA: Ti si postao dosadan. Ranije si bar ponekad filozofirao, a sad samo, dete, kući, dete, kući i ništa drugo ne čujem od tebe.

MEDVEDENKO: Hajdemo, Maša!

MAŠA: Idi sam!

MEDVEDENKO: Tvoj otac mi neće dati konja.

MAŠA: Zamoli ga, daće ti.

MEDVEDENKO: Pa da ga molim. Dakle, ti ćeš doći sutra?

MAŠA (šmrče burmut): Dobro, de, sutra. Dosadan si...

Ulaze Trepljev i Polina Andrejevna; Trepljev nosi jastuke i ćebe, a Polina Andrejevna čaršave; spuštaju ih na turski divan; zatim Trepljev odlazi za svoj sto i seda.

MAŠA: Zašto to, mama?

POLINA ANDREJEVNA: Petar Nikolajevič je molio da mu namestimo kod Koste.

MAŠA: Dajte, ja ću... (Namešta postelju)

POLINA ANDREJEVNA (uzdiše): Starac - kao dete... (Prilazi pisaćem stolu, i naslonivši se na lakat, razgleda rukopis. Pauza.)

MEDVEDENKO: Pa da idem... Zbogom, Maša (Ljubi ženi ruku) Zbogom, mama. (Hoće da poljubi ruku tašti)

POLINA ANDREJEVNA (nervozno): Hajde, idi s milim bogom.

MEDVEDENKO: Zbogom, Konstantine Gavriloviču.

Trepljev mu ćutke pruža ruku. Medvedenko izlazi.

POLINA ANDREJEVNA (gleda u rukopis): Niko nije ni sanjao da ćete vi, Kosta, postati pravi pisac. A sad, hvala bogu, počeli su da vam i novac šalju iz časopisa. (Pomiluje ga rukom po kosi.) I prolepšao se... Dragi Kosta, dobri moj, budite malo nežniji prema mojoj Mašenjki!...

MAŠA (nameštajući postelju) Ostavite ga, mama.

POLINA ANDREJEVNA (Trepljevu): Ona je mila. (Pauza) Ženi, Kosta, ništa nije potrebno, samo da je čovek nežno pogleda. Znam po sebi.

Trepljev ustaje od stola i ćutke izlazi.

MAŠA: Eto, naljutili ste ga! Šta ste ga okupili!

POLINA ANDREJEVNA: Žao mi te je, Mašenjka.

MAŠA: Pa šta je s tim!

POLINA ANDREJEVNA: Boli me srce zbog tebe. Ja sve vidim, sve razumem.

MAŠA: Sve su to glunosti. Očajnička ljubav postoji samo u romanima. Sve su to sitnice. Samo ne treba čovek da se podaje tome i da očekuje nešto, očekuje da dune povoljan vetar... Ako se u srce uvukla ljubav - treba je izbaciti. Eto, obećali su mi da će premestiti muža u drugi srez. Kad pređemo tamo - sve ću zaboraviti... iz srca ću iščupati...

Iz treće sobe čuje se melanholični valcer.

POLINA ANDREJEVNA: Kosta svira. Znači da mu je teško.

MAŠA (nečujno se dva-tri puta okrene po ritmu valcera): Glavno je, mama, ne gledati očima. Neka samo premeste mog Semjona, onda ću, verujte, za mesec dana zaboraviti. Sve su to sitnice.

Otvaraju se vrata s leve strane. Dorn i Medvedenko guraju Sorina u fotelji.

MEDVEDENKO: Sad nas je šestoro u kući. A brašno sedamdeset kopejki pud.

DORN: Hajde sad, izađi na kraj.

MEDVEDENKO: Lako je vama smejati se. Vi imate novaca za bacanje.

DORN: Novaca? Za trideset godina lekarske prakse, dragi moj, teške prakse, jer nisam pripadao sebi ni danju ni noću, pošlo mi je za rukom da uštedim samo dve hiljade, a i njih sam tu skoro potrošio u inostranstvu. Ja nemam ništa.

MAŠA (mužu): Nisi otišao?

MEDVEDENKO (kao da se izvinjava): Šta ću? Kad mi ne daju konja!

MAŠA (jetko, tiho): Uh, samo da te ne gledam!

Fotelja se zaustavlja u levoj polovini sobe; Polina Andrejevna, Maša i Dorn sedaju pored Sorina; Medvedenko, ožalošćen, povlači se u stranu.

DORN: Koliko je ovde promena kod vas! Od salona ste napravili kabinet.

MAŠA: Ovde je Konstantinu Gavriloviču zgodnije da radi. Može kad god hoće da izađe u park i da tamo misli.

Lupa noćni čuvar.

SORIN: Gde je sestra?

DORN: Otišla je na stanicu da dočeka Trigorina. Sad će se vratiti.

SORIN: Kad ste već smatrali za potrebno da zovete sestru, znači da sam opasno bolestan. (Poćutavši.) Baš je smešno, ja sam opasno bolestan, a međutim ne dobijam nikakvih lekova.

DORN: A šta bi ste želeli? Valerijane? Sode? Kinina?

SORIN: E, počinje filozofija! Oh, ovo je napast! (Pokazuje glavom na divan) Je li to za mene namešteno?

POLINA ANDREJEVNA: Za vas, Petre Nikolajeviču.

SORIN: Hvala vam.

DORN (pevuši): „Mesec već plovi po noćnome nebu...”

SORIN: Hoću da dam Kostu siže za novelu. Ona treba da ima naslov: „Čovek koji je hteo.” „L' homme qui a voulu.” U mladosti sam nekad želeo da postanem književnik - i nisam postao; želeo sam da lepo govorim - a govorio sam strašno rdavo (podražava sebe): „I to je sve, i tako dalje, ovaj, onaj...” Ponekad razvlačim, razvlačim rezime, čak se sav preznojim; želeo sam da se oženim - i nisam se oženio; želeo sam da uvek živim u gradu i eto, završavam svoj život na selu i tako dalje.

DORN: Želeo sam da postanem viši građanski savetnik - i postao sam.

SORIN (smeje se): Za tim nisam težio. To je došlo samo po sebi.

DORN: Biti nezadovoljan životom u šezdeset drugoj godini - nije velikodušno.

SORIN: Ala ste vi tvrdoglav čovek! Razumejte: meni se živi!

DORN: To je lakomisleno. Po prirodnim zakonima svaki život mora da se završi.

SORIN: Vi rezonujete kao sit čovek. Vi ste siti i zato ste ravnodušni prema životu, vama je svejedno. Ali i vi ćete se plašiti kad budete umirali.

DORN: Strah od smrti je životinjski strah... Treba ga gušiti u sebi. Svesno se boje smrti samo oni koji veruju u večni život, koji se plaše zbog svojih grehova. A vi ste, prvo, ateist, a drugo - kakve grehove vi imate? Vi ste dvadeset pet godina služili u sudskoj struci - i to je sve.

SORIN (smeje se): Dvadeset osam...

Ulazi Trepljev i seda na šamlicu pored Sorinovih nogu. Maša za celo vreme nikako ne skida s njega očiju.

DORN: Mi smetamo Konstantinu Gavriloviču da radi.

TREPLJEV: Ne, ništa.

Pauza.

MEDVEDENKO: Dopustite da vas pitam, gospodine doktore, koji vam se grad u inostranstvu najviše svideo?

DORN: Đenova.

TREPLJEV: Zašto Đenova ?

DORN: Tamo je divna ulična gomila. Izideš uveče iz hotela, a cela ulica vrvi od sveta. Tumaraš tako u gomili bez ikakvog cilja, ovamo onamo, cik-cak, živiš zajedno s njom, stapaš se s njom psihički i počinješ verovati da je zaista moguća jedna duša celog sveta, kao ona koju je nekad u vašem komadu igrala Nina

Zarečna. Kad sam je već pomenuo, recite - gde je sad ona? Gde je i šta radi?

TREPLJEV: Verovatno je dobro.

DORN: Govorili su mi da je tobože počela da vodi nekakav neobičan život. U čemu je stvar?

TREPLJEV: To je, doktore, dugačka priča.

DORN: A vi ispričajte ukratko.

Pauza.

TREPLJEV: Ona je pobjegla od kuće i živela s Trigorinom. Je li vam to poznato?

DORN: Jeste.

TREPLJEV: Imala je dete. Dete je umrlo. Trigorin se ohladio prema njoj i vratio se svojim starim simpatijama, što se, uostalom, moglo očekivati. Upravo, on nije nikad ni ostavljao stare, nego, kao čovek bez karaktera, nekako je umeo pa obe strane. Koliko ja mogu zaključiti iz onog što mi je poznato, lični Ninin život je potpuno promašen.

DORN: A gluma?

TREPLJEV: S glumom je, izgleda, još gore. Debitovala je negde u okolini Moskve u letnjem pozorištu, zatim je otputovala u provinciju. Ja je onda nikako nisam gubio iz vida i neko vreme sam svuda išao za njom. Ona je uzimala da

igra velike uloge, ali je igrala grubo, bez ukusa, vikala je, imala je oštre gestove. Imala je trenutaka kad je znala darovito da uzvikne, darovito da umre, ali su to bili samo trenuci.

DORN: Znači da ipak ima dara?

TREPLJEV: Teško je reći. Verovatno ima. Ja sam je vidao, ali ona nije htela da me vidi i hotelska posluga me nije puštala k njoj. Ja sam shvatao njeno raspoloženje i nisam insistirao da dođe do sastanka. (Pauza) Šta bih vam još rekao? Zatim, kad sam se već bio vratio kući, počeo sam da dobijam od nje pisma. Pametna pisma, srdačna, interesantna; ona se nije žalila, ali sam osećao da je duboko nesrećna: svaki red je ličio na bolesni, napeti živac. I mašta joj je malo bolesna. Potpisivala se - Galeb. U „Rusalci” vodeničar kaže za sebe da je gavran, a ona je u pismima stalno ponavljala da je galeb. Sada je ovde.

DORN: Kako ovde?

TREPLJEV: U varoši, u gostionici. Već pet dana živi tamo u sobama za prenoćište. Bio sam otišao do nje, a i Marija Ilinišna je odlazila, samo ona nikog ne prima. Semjon Semjonovič uverava da ju je juče posle ručka video u polju, dve vrste odavde.

MEDVEDENKO: Da, video sam je. Išla je put varoši. Ja sam je pozdravio, pitao sam je što ne svrati kod nas. Rekla je da će svratiti.

TREPLJEV: Neće ona svratiti. (Pauza) Otac i maćeha neće da znaju za nju. Svuda su postavili stražare i naredili im da je ne puštaju čak ni da priđe njihovom imanju. (Zajedno s doktorom prilazi pisaćem stolu) Kako je lako,

doktore, biti filozof na hartiji i kako je to teško u životu!

SORIN: Divna je to devojka bila.

DORN: Šta kažete?

SORIN: Divna je to, velim, bila devojka. Viši građanski savetnik Sorin bio je čak u nju zaljubljen neko vreme.

DORN: Stari Don Žuan.

Čuje se smeh Šamrajeva.

POLINA ANDREJEVNA: Čini mi se da su naši došli sa stanice...

TREPLJEV: Jeste, čujem mamin glas.

Ulaze Arkadina i Trigorin, za njima Šamrajev.

ŠAMRAJEV (ulazeći): Mi svi starimo, trošimo se pod uticajem stihija, a vi ste, draga gospođo, još uvek mladi... Svetla bluza, živost, gracija...

ARKADINA: Vi opet hoćete da me ureknete, dosadni čoveče!

TRIGORIN (Sorinu): Dobro veče, Petre Nikolajeviču. A vi opet bolujete? Ne valja vam to! (Opazivši Mašu, radosno.) Marija Ilinišna!

MAŠA: Jeste li me poznali? (Steže mu ruku.)

TRIGORIN: Jeste li udati?

MAŠA: Odavno.

TRIGORIN: Srećni? (Pozdravlja da s Dornom i Medvedenkom, zatim neodlučno prilazi Trepljevu.) Irina Nikolajevna mi je rekla da ste već zaboravili staro i da se više ne ljutite.

Trepljev mu pruža ruku.

ARKADINA (sinu): Boris Aleksejevič ti je doneo jedan časopis s tvojom novom pričom.

TREPLJEV (uzima svesku, Trigorinu): Hvala vam. Vi ste vrlo ljubazni. Sedaju.

TRIGORIN: Šalju vam pozdrave vaši poštovaoci... U Petrogradu i u Moskvi svet se interesuje za vas, svi me pitaju o vama. Pitaju kako izgledate, koliko vam je godina, jeste li crnomanjasti ili plavi. Odnekud svi misle da niste više mladi. I niko ne zna vaše pravo prezime, jer sve štampate pod pseudonimom, vi ste tajanstveni kao Gvozdena maska.

TREPLJEV: Hoćete li dugo kod nas ostati?

TRIGORIN: Ne, još sutra mislim za Moskvu. Moram. Žurim se da dovršim novelu, osim toga obećao sam da dam nešto za zbornik. Jednom rečju - stara priča.

Dok oni razgovaraju, Arkadina i Polina Andrejevna stavljaju posred sobe stočić za kartanje i otvaraju ga. Šamrajev pali sveće, namešta stolice. Vade iz ormana

tombolu.

TRIGORIN: Vreme nas je neljubazno dočekalo. Vetar je strašno jak. Sutra izjutra, ako se smiri, idem na jezero da pecam. Osim toga, treba da pogledam park i ono mesto gde je - sećate li se? - izvođen vaš komad. Kod mene je sazreo jedan motiv, treba samo obnoviti u sećanju mesto radnje.

MAŠA (ocu): Tata, dozvoli mom mužu da uzme konja! On mora kući.

ŠAMRAJEV (podražava je): Konja... Kući... (Strogo) Sama si videla: maločas smo slali na stanicu. Nećemo ga valjda opet zamarati.

MAŠA: Ali ima i drugih konja... (Videći da otac ćuti, odmahne rukom.) Od vas nešto tražiti...

MEDVEDENKO: Maša, idem ja peške. Boga mi...

POLINA ANDREJEVNA (uzdiše): Peške, po takvom vremenu... (Seda za stočić) Izvolite, gospodo.

MEDVEDENKO: Pa samo šest vrsta... Zbogom... (Ljubi ženi ruku.) Zbogom, mama. (Tašta mu nerado pruža ruku da je poljubi.) Ja ne bih nikog uznemiravao, ali dete... (Klanja se svima) Zbogom... (Izlazi; ide kao da je nešto skrivio)

ŠAMRAJEV: Neka, stići će. Nije general.

POLINA ANDREJEVNA (kuca po stolu): Izvolite, gospodo. Da ne gubimo vreme, skoro će nas zvati na večeru.

Šamrajev, Maša i Dorn sedaju za sto.

ARKADINA (Trigorinu): Kad nastupe duge jesenje večeri, ovde se igra tombola. Eto, pogledajte. Starinska tombola, njome smo se igrali još s pokojnom majkom dok smo još bili deca. Hoćete li pre večere jednu partiju s nama? (Seda s Trigorinom za sto.) Igra je dosadna, ali ako se čovek navikne, može da se podnese. (Deli svima po tri karte.)

TREPLJEV (prelistava časopis): Svoju priču je pročitao, a moju čak nije ni rasekao. (Spušta časopis na pisaći sto, zatim polazi vratima s leve strane; prolazeći pored majke, ljubi je u kosu.)

ARKADINA: A ti, Kosta?

TREPLJEV: Oprosti, nisam raspoložen... Prošetaću se malo. (Izlazi)

ARKADINA: Ulog - deset kopejki. Doktore, uplatite za mene.

DORN: Hoću.

MAŠA: Jesu li svi uplatili? Ja počinjem... Dvadeset dva!

ARKADINA: Imam.

MAŠA: Tri!

DORN: U redu.

MAŠA: Jeste li stavili tri? Osam! Osamdeset jedan! Deset!

ŠAMRAJEV: Nemoj da se žuriš.

ARKADINA: Kako su me u Harkovu dočekali, bože moj, još mi se vrti u glavi!

MAŠA: Trideset četiri!

Iza pozornice se čuje melanholični valcer.

ARKADINA: Studenti su mi priredili ovacije... Tri korpe, dva venca, i ovo...
(Skida s grudi broš i baca ga na sto.)

ŠAMRAJEV: Lepa stvar...

MAŠA: Pedeset!

DORN: Tačno pedeset?

ARKADINA: Ja sam imala izvanrednu toaletu. Ne kažem da mi se ovo ili ono ne može osporiti, ali što se oblačenja tiče - umem da se obučem.

POLINA ANDREJEVNA: Kosta svira. Teško mu je, jadniku.

ŠAMRAJEV: U novinama ga jako grde.

MAŠA: Sedamdeset sedam!

ARKADINA: Ne treba da obraća pažnju na to.

TRIGORIN: On nema sreće. Nikako ne može da pogodi pravi ton. Nešto čudno, neodređeno, neki put - čak nalik na buncanje. Nijedne žive ličnosti.

MAŠA: Jedanaest.

ARKADINA (okrene se Sorinu.): Petre, je li ti dosadno? (Pauza) Spava.

DORN: Spava viši građanski savetnik.

MAŠA: Sedam! Devedeset!

TRIGORIN: Kad bih živeo na ovakvom imanju, kraj jezera, mislite da bih nešto pisao? Ja bih pobedio u sebi tu strast i samo bih pecao ribu.

MAŠA: Dvadeset osam!

TRIGORIN: Uхватiti grgeča ili kostreša to je pravo blaženstvo!

DORN: A ja verujem u Konstantina Gavriloviča. Nešto kod njega ima! Nešto ima! On misli slikama, priče su mu slikovite, upečatljive, ja ih snažno osećam. Šteta je samo što nema određenih zadataka. Učini utisak na čitaoca - i ništa više, a to nije dosta. Irina Nikolajevna, radujete li se što vam je sin književnik?

ARKADINA: Zamislite, još nisam čitala njegove stvari. Nemam vremena.

MAŠA: Dvadeset šest!

Trepljev polako ulazi i prilazi svom stolu.

ŠAMRAJEV (Trigorinu): A kod nas je, Borise Aleksejeviču, ostala jedna vaša stvar.

TRIGORIN: Koja?

ŠAMRAJEV: Jednom prilikom je Konstantin Gavrilovič ubio galeba, a vi ste me zamolili da dam da vam se napravi od njega punjena ptica.

TRIGORIN: Ne sećam se. (Priseća se) Ne, ne sećam se!

MAŠA: Šezdeset šest! Jedan!

TREPLJEV (širok otvara prozor, osluškuje): Ala je jezivo napolju! Ne znam zašto sam tako uznemiren.

ARKADINA: Kosta, zatvori prozor, duva.

Trepljev zatvara prozor.

MAŠA: Osamdeset osam!

TRIGORIN: Kod mene tombola, gospodo.

ARKADINA (veselo): Bravo, bravo!

ŠAMRAJEV: Bravo!

ARKADINA: Ovaj čovek uvek i svuda ima sreće. (Ustaje) A sad hajdemo da prezalogajimo štogod. Naš slavni gost danas nije ručao. Nastavićemo posle večere. (Sinu) Kosta, ostavi svoje rukopise, hajdemo da večeramo.

TREPLJEV: Neću, mama, ja sam sit.

ARKADINA: Kako god hoćeš. (Budi Sorina) Petre, da večeramo! (Uzima Šamrajeva ispod ruke.) Pričaću vam kako su me dočekali u Harkovu...

Polina Andrejevna gasi na stolu sveće, zatim ona i Dorn guraju fotelju. Svi izlaze na levu stranu; na pozornici ostaje samo Trepljev za pisaćim stolom.

TREPLJEV (sprema se da piše; letimice čita ono što je već napisano): Ja sam tako mnogo govorio o novim formama, a sad osećam da i sam malo pomalo padam u šablon. (Čita) „Plakat na ogradi glasi... Bledo lice, oivičeno tamnom kosom...” Glasi, oivičeno... To je glupo. (Precrtava) Počeću od trenutka kad je junaka probudio pljusak, a sve ostalo napolje. Opis mesečine dug je i prefinjen. Trigorin ima veštine, on se izradio, lako je njemu. Kod njega na brani blešti grlić razbijene boce i crni se senka vodeničkog točka - i mesečna noć je gotova, a kod mene - i blaga svetlost, i lako treperenje zvezda i daleki zvuci klavira koji se tope u mirnom mirisnom vazduhu... To se ne može izdržati. (Pauza) Da, ja sve više dolazim do uverenja da nije reč o starim ili novim reformama, nego da čovek treba da piše ne misleći ni na kakve forme, da piše zato što mu reči slobodno teku iz duše. (Neko kuca na prozor pored stola.) Ko je to? (Gleda kroz prozor.) Ništa se ne vidi... (Otvora staklena vrata i gleda u baštu.) Neko je potrčao niz stepenice. (Vikne) Ko je tu? (Izlazi; čuje se kako brzo ide preko terase; za pola minuta se vraća s Ninom Zarečnom.) Nina! Nina! (Nina mu

spušta glavu na grudi i prigušeno jeca. Dirnut) Nina, Nina! To ste vi... vi... Kao da sam predosećao, celoga dana mi je bilo tako teško na srcu. (Skida joj šešir i ogrtač.) O, dobra moja, draga moja, ona je došla! Nećemo plakati, nećemo!

NINA: Ovde nekog ima.

TREPLJEV: Nema nikog.

NINA: Zatvorite vrata, može neko da uđe.

TREPLJEV: Niko neće ući.

NINA: Ja znam. Irina Nikolajevna je ovde. Zaključajte vrata...

TREPLJEV (zaključava vrata s desne strane, prilazi vratima s leve): Ovde nema ključa. Staviću tu fotelju. (Stavlja fotelju pred vrata.) Ne bojte se, niko neće ući.

NINA (gleda ga pažljivo u lice): Dajte da vas pogledam. (Okreće se) Ovde je toplo, lepo... Nekad je tu bio salon. Jesam li se jako promenila?

TREPLJEV: Da... Smršali ste i oči su vam došle velike. Nina, zaista je čudno što vas vidim. Zašto me niste puštali da dođem k vama? Zašto dosad niste došli? Ja znam da ste ovde već skoro nedelju dana... Ja sam svakog dana odlazio k vama po nekoliko puta, stajao ispod vašeg prozora kao prosjak.

NINA: Bojala sam se da me vi mrzite. Svake noći sanjam kako me gledate i ne možete da me poznate. Kad biste znali! Od prvog dana posle dolaska stalno sam lutala ovuda... pored jezera. Pored vaše kuće sam bila mnogo puta i nisam se

mogla rešiti da uđem. Hajde da sednemo. (Sedaju) Hajde da sednemo i da razgovaramo. Ovde je lepo, toplo, intimno... Čujete li vetar? Kod Turgenjeva ima jedno mesto: „Blago onome ko u takvu noć sedi u kući, ko ima svoj topli kutak.” Ja sam - galeb... Ne, to nije ono. (Trlja čelo) Šta sam počela?... Da... Turgenjev... „I neka pomogne bog svima beskućnicima i lualicama...” Ništa... (Jeca.)

TREPLJEV: Nina, opet vi... Nina!

NINA: Ništa, tako mi je lakše... Već dve godine nisam plakala. Sinoć kasno otišla sam u park da pogledam da li je još čitava naša pozornica... A ona još stoji. Zaplakala sam prvi put posle dve godine i bilo mi je lakše, duša mi se malo razvedrila. Vidite, više ne plačem. (Uzima ga za ruku.) Dakle, postali ste književnik... Vi ste književnik, a ja glumica... Oboje smo upali u vrtlog... Živela sam srećno, kao dete - čim se probudim ujutru, pevam; volela sam vas, sanjala o slavi, a sada? Sutra ujutru moram da putujem za Jelec u trećoj klasi... sa seljacima, a u Jelecu će me obrazovani trgovci saletati komplimentima. Život je grub!

TREPLJEV: Zašto u Jelec?

NINA: Potpisala sam angažman za celu zimu. Vreme je već da putujem.

TREPLJEV: Nina, ja sam vas kleo, mrzeo, cepao vaša pisma i fotografije, ali sam svakog trenutka bio svestan da je moja duša zavek vezana za vas. Nisam u stanju da vas zaboravim, Nina. Otkako sam izgubio vas i počeo da objavljujem svoje priče, život mi je postao nepodnošljiv - ja patim... Moja se mladost odjednom prekinula i meni se čini da sam već proživeo na svetu devedeset

godina. Ja vas zovem, ljubim zemlju po kojoj ste vi gazili; kud god pogledam, svuda mi izlazi pred oči vaše lice, ovaj nežni osmeh koji mi je zračio u najlepšim godinama mog života...

NINA (zbunjeno): Zašto on tako govori, zašto on tako govori!

TREPLJEV: Ja sam potpuno sam, ne greje me ničija ljubav, meni je hladno kao u podzemlju; sve što napišem, sve je to suvo i mračno. Ostanite ovde, Nina, preklinjem vas, ili mi dopustite da pođem s vama.

Nina brzo stavlja šešir na glavu i oblači ogrtač.

TREPLJEV: Zašto, Nina? Molim vas, Nina... (Gleda je kako se sprema.)

Pauza.

NINA: Moja kola stoje kod kapijice. Nemojte me ispraćati, idem sama... (Kroz suze) Dajte mi vode...

TREPLJEV (daje joj da pije): Kuda ćete sada?

NINA: U varoš. (Pauza) Je li ovde Irina Nikolajevna?

TREPLJEV: Jeste... U četvrtak je ujaku pozlilo, mi smo joj brzojavili da dođe.

NINA: Zašto govorite da ste ljubili zemlju po kojoj sam ja gazila? Mene treba ubiti. (Klone, nasloni se na sto.) Strašno sam umorna! Kad bih se mogla odmoriti... odmoriti! (Diže glavu) Ja sam galeb... Ne, to nije ono. Ja sam glumica! Pa da! (Čuje smeh Arkadine i Trigorina, osluškuje, zatim pritrčava vratima s leve strane i gleda kroz ključaonicu.) I on je tu... (Vraća se Trepljevu)

Pa da... Ništa... Dabome... On nije verovao u moje sposobnosti, samo se smejao mojim snovima, i malo pomalo i ja sam prestala da verujem i klonula duhom... Tu su još bile ljubavne brige, ljubomora i uvek - strah za dete... Postala sam sitna, beznačajna duša, igrala sam mehanički... Nisam znala kud ću s rukama, nisam umela da stojim na pozornici, nisam vladala svojim glasom. Vi ne razumete to stanje - kad čovek oseća da odvratio igra. Ja sam - galeb. Ne, to nije ono... Sećate li se kako ste jednom prilikom ubili galeba? Slučajno je naišao jedan čovek, video, i prosto iz dosade upropastio... Siže za malu priču... Ne, to nije ono... (Trlja čelo) Šta sam ono htela?... Ja govorim o pozorištu. Sad je drukčije... Sad sam prava glumica, igram s uživanjem, sa zanosom, opijam se na pozornici i osećam da sam divna. A sada, dok živim ovde, ja stalno idem peške, idem i mislim, mislim i osećam kako rastu moje duševne snage... I sada znam, razumem, Kosta, da u našem poslu - bilo da igramo na pozornici ili pišemo - nije glavno slava, sjaj, sve ono o čemu sam sanjala; glavno je da čovek ume podnositi patnju. Da ume nositi svoj krst i verovati. Ja verujem i nije mi tako teško; kad mislim o svom pozivu, ja se ne bojim života.

TREPLJEV (tužno): Vi ste našli svoj put, vi znate kuda idete, a ja se još jednako vrtim u haosu snova i slika, a ne znam zašto i kome to treba. Ja ne verujem ni u šta i ne znam u čemu je moj poziv.

NINA (osluškuje): Pst... Idem ja. Zbogom. Kad postanem velika glumica, dođite da me vidite. Obećavate li? A sada... (Steže mu ruku) Već je kasno. Jedva se držim na nogama... Ja sam iscrpljena, gladna sam...

TREPLJEV: Ostanite, doneću vam da večerate...

NINA: Ne, ne... Nemojte me ispraćati, idem sama... Kola su mi blizu... Dakle, ona ga je dovela sobom? Pa šta, svejedno. Kad vidite Trigorina, ne govorite mu ništa... Ja ga volim. Volim ga čak jače nego ranije... Siže za malu priču... Volim, volim strasno, volim kao očajnik. Lepo je bilo nekad, Kosta! Sećate li se? Kako je vedar, topao, radostan, čist bio život, kakva su bila osećanja - osećanja koja liče na nežno, suptilno cveće... Sećate li se?... (Recituje) „Ljudi, lavovi, orlovi i jarebice, rogati jeleni, plovke, pauci, neme ribe koje su obitavale u vodi, morske zvezde i oni koji se nisu mogli okom sagledati - jednom rečju, svi životi, svi životi, svi životi, prešavši svoj tužni krug, ugasili su se... Prohujale su hiljade vekova otkako na zemlji nema nijednog živog bića, i ovaj jadni mesec uzalud pali svoj fenjer. Na livadi se više ne bude kričući ždrali, a hruštevi se više ne čuju u lipovim šumicama...” (Naglo zagrlj Trepljeva i pobegne kroz staklena vrata.)

TREPLJEV (posle pauze): Zlo, ako je neko sretne u bašti i kaže mami... To može ožalostiti mamu...

(U toku od dva minuta ćutke cepa sve svoje rukopise i baca nod sto, zatim otključava vrata na desnoj strani i izlazi.)

DORN (trudeći se da otvori vrata s leve strane): Čudnovato, izgleda da su vrata zaključana... (Ulazi i stavlja fotelju na svoje mesto.) Trka s preponama.

Ulaze Arkadina, Polina Andrejevna, za njima Jakov s flašama i Maša; malo docnije Šamrajev i Trigorin.

ARKADINA: Crno vino i pivo za Borisa Aleksejeviča stavite ovamo, na sto. Mi ćemo igrati i piti. Hajde da sednemo, gospodo.

POLINA ANDREJEVNA (Jakovu): I odmah donesi čaj... (Pali sveće i seda za stočić.)

ŠAMRAJEV (prilazi s Trigorinom ormanu): Evo, to je ona stvar o kojoj sam vam govorio... (Vadi iz ormana punjenog galeba.) Vaša narudžbina.

TRIGORIN (razgleda galeba): Ne sećam se! (Priseća se) Ne, ne sećam se! S desne strane iza pozornice čuje se pucanj. Svi se trgnu.

ARKADINA (uplašeno): Šta je to?

DORN: Ništa. Mora biti da je nešto puklo u mojoj ručnoj apoteci. Ne brinite se. (Izlazi na desnu stranu, vraća se za pola minuta.) Dabome. Eksplodirala je flašica s etrom. (Pevuši) „Ja pred tobom opet sav očaran stojim...“

ARKADINA (seda za sto): Uf, ala sam se uplašila! To me je podsetilo na ono... (Pokriva lice rukama) Čak mi se smrklo pred očima.

DORN (prelistava časopis, Trigorinu): Ovde je pre dva meseca bio štampan jedan članak... pismo iz Amerike, i ja sam hteo da vas pitam zgodnom prilikom... (Obgrli Trigorina oko struka i vodi ga ka rampi.) ...Kako me neobično interesuje to pitanje... (Za jedan ton niže, tiho.) Sklonite odavde na neki način Irinu Nikolajevnu. Konstantin Gavrilovič se ubio.

Zavesa

1896.